

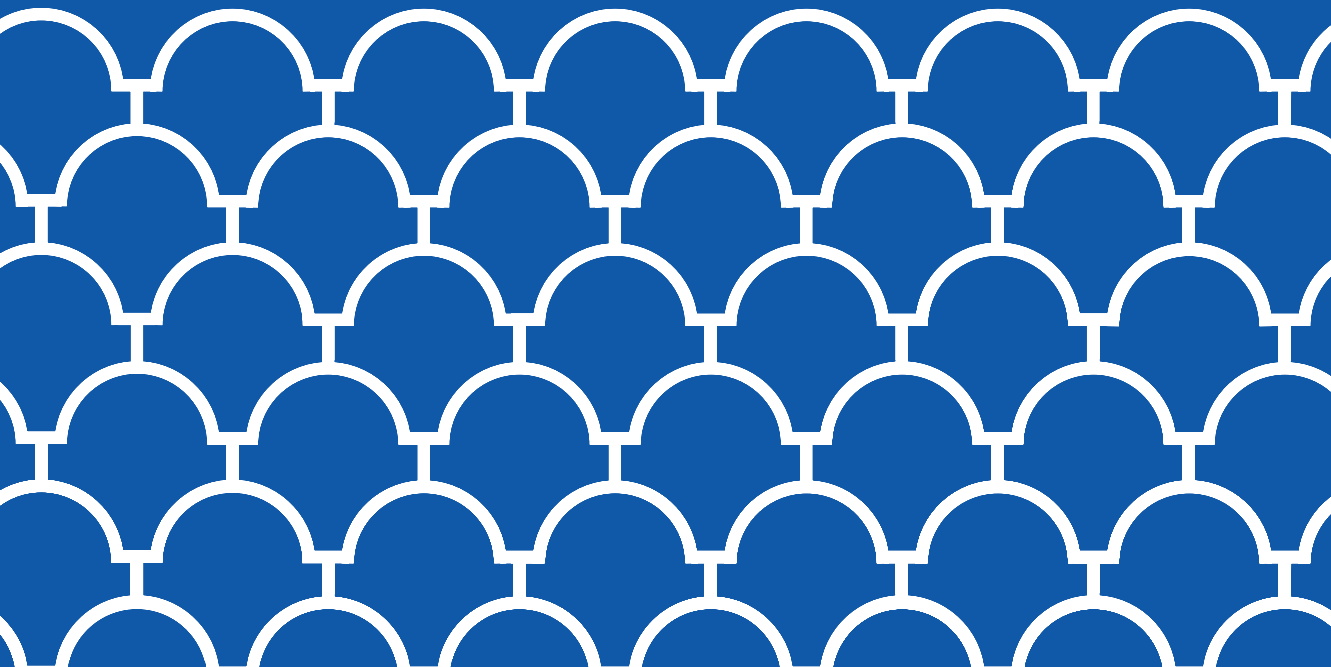

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Finlands delegation i Europarådet verksamhetsberättelse

2024

B 6/2025 rd

**BERÄTTELSE
FRÅN FINLANDS DELEGATION
I EUROPARÅDET
2024**

HELSINGFORS 2025

ISSN 1235-1879

EUROPARÅDET
Finlands delegation

Till riksdagen

I enlighet med 4 § i lagen om Finlands delegation i Europarådet av den 28 april 1989 överlämnar Finlands delegation i Europarådet vördsamt till riksdagen sin berättelse om den parlamentariska församlingens verksamhet under sessionen 2024.

Helsingfors 27.1.2025

På delegationens vägnar

Miapetra Kumpula-Natri
ordförande

Maria Fagerholm
sekreterare

Innehåll

1. Sammandrag	1
2. Finlands delegation.....	3
3. 75 år av mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen.....	6
3.1 Kampen mot de utmaningar som demokratin står inför	6
3.2 Den parlamentariska församlingens stöd till oppositionella demokratiska krafter	7
3.2.1 De demokratiska krafterna i Belarus	7
3.2.2 De demokratiska krafterna i Ryssland	8
4. Stödet till Ukraina	10
5. De mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen	12
5.1 Rättsstatsprincipen	12
5.2 Migration och flyktingskap.....	13
5.3 Media och yttrandefrihet.....	14
5.4 Skydd av utsatta grupper: kvinnor, barn och sexuella minoriteter	15
5.5 Miljön som en mänsklig rättighet.....	16
6. Uppföljning av medlemsåtagandena	18
6.1 Albanien	18
6.2 Armenien.....	18
6.3 Azerbajdzjan	19
6.4 Bosnien och Hercegovina.....	20
6.5 Georgien.....	20
6.6 Moldavien	21
7. Förbindelser med främmande makter	22
7.1 Kosovo	22
7.2 Läget i Mellanöstern	22
BILAGA 1 Finlands delegation 1.1–31.12.2024	24
BILAGA 2 Delegationens medlemskap i utskotten och kommittéerna 1.1–31.12.2024.....	25
BILAGA 3 Beslut av den parlamentariska församlingen i Europarådet 2024	28
BILAGA 4 Gästtalare vid Europarådets parlamentariska församling och ständiga utskottet 2024	32
BILAGA 5 Europarådets medlemsstater	33

1. Sammandrag

Europarådet, som fyllt 75 år under 2024, har haft en viktig roll i att bevara freden i Europa. Bindande människorättsnormer, utvecklingen av demokratin och rättsstatsbygget har bidragit till välfärd och ekonomisk trygghet. I auktoritära stater iakttas inte dessa värderingar, vilket leder till bristande frihet och mänsklighet och brister i tillgodoseendet av de grundläggande behoven. De värderingar som Europarådet främjar kan dock inte tas för givna. Demokratin är inne på en oroväckande väg och nationalismen ökar. Dessutom utmanas våra samhällen och vår demokrati av ny teknik, såsom artificiell intelligens och de metoder för hybridpåverkan som utvecklats med hjälp av artificiell intelligens.

Det olagliga anfallskrig som Ryssland inledde mot Ukraina för nästan tre år sedan vittnar om fredens och frihetens bräcklighet. Europarådet kunde inte förhindra kriget genom de värderingar som rådet främjar och som syftar till att skapa stabila samhällen som tar hand om sina invånare. Organisationens stöd till Ukraina har varit orubbligt sedan krigets början. Det har redan förts in tiotusentals skadeanmälningar i det register som Europarådet upprättade i föl över skadorna av Rysslands anfallskrig (*Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine*). Den parlamentariska församlingen godkände under 2024 ett flertal rapporter som stöder Ukraina.

I sitt yttrande om att utesluta Ryssland från Europarådet förutsatte den parlamentariska församlingen att organisationen strävar efter att stödja de demokratiska rösterna i och utanför Ryssland. Den parlamentariska församlingen har därför ökat sin verksamhet för att stödja de demokratiska krafterna i Ryssland och Belarus så att de har en genuin möjlighet att vara beredda när dessa länder en dag blir fria. Församlingen har under berättelseåret utvecklat ny praxis för att genomföra detta stöd.

Vid Europarådets toppmöte i Reykjavik 2023 godkändes demokratiska principer, med vilka medlemsländerna vill visa enighet i fördömandet av Rysslands anfallskrig, men också att man förbinder sig till att på demokratisk väg lösa befintliga och kommande utmaningar. V-Dem-institutets demokratiindex från 2023 visar att demokratin är på väg att utvecklas i en oroväckande riktning i nio av Europarådets 46 medlemsländer. Den parlamentariska församlingen har redan länge varit oroad över denna utveckling och har därför i olika rapporter lyft fram rekommendationer för att stärka demokratin.

Åtagandet att följa internationella avtal och människorättsförpliktelser har under de senaste åren tagit flera steg bakåt i många medlemsländer. De regler som upprättats för människornas väl och för den samhälleliga rättvisan ifrågasätts i ett läge där hela världsordningen håller på att förändras. Oron och rädslan för kriserna i världen och framtiden leder ofta till attityder som ger utrymme för motsättningar och fientlighet. Syftet med de mänskliga rättigheterna är att garantera lika rättigheter för alla. I en värld som betonar individualitet upplevs de egna rättigheterna ofta som viktigare än någon annans, även om rättigheterna ska vara desamma för alla. Den parlamentariska församlingen har i sina rapporter under året tagit fasta på utmaningar som gäller de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen.

Rättsstatsprincipen hör till Europarådets grundläggande värderingar, men definitionen av den väcker ofta debatt. Legalitetsprincipen, som ingår i rättsstatsprincipen, innebär att staternas beslutsfattande ska grunda sig på lag. Såsom exemplen från Polen och Ungern visar kan lagar ändå antas i strid med de grundläggande fri- och rättigheterna. Därför omfattar rättsstatsprincipen ett villkor om att det allmänna ska respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Den parlamentariska församlingen behandlade under året bland annat folkomröstningar, europeiska kommittén mot tortyr samt försonings- och ersättningsprocesser.

Den parlamentariska församlingen uttrycker sin oro över att hatbrotten mot invandrare och flyktingar ökar. Invandrare och flyktingar i särskilt utsatt ställning kan bli dåligt behandlade i medlemsländerna. De många skeppsbrott som inträffat under året och som sänkt flyktingar till havets botten framhäver behovet av att ingripa i människosmuggling. Det behövs också satsningar för att utreda vad som hänt med dem som försvunnit. Också skyddet av andra personer i utsatt ställning har en viktig roll i den parlamentariska församlingens rapportering. Under berättelseåret behandlade församlingen situationen för kvinnliga människorättsförfvarare och uttryckte sin oro över våld mot barn på institutioner och på internet. Också behandlingen av sexuella minoriteter har lyfts fram.

Yttrandefriheten garanteras i Europakonventionen och inbegriper att andra mänskliga rättigheter inte får kränkas genom åberopande av yttrandefriheten. Samtidigt har journalisternas arbete försvårats i flera medlemsländer. Det blir allt vanligare att åberopa den inre säkerheten eller använda strategiska stämningar när man vill tysta journalister eller visseblåsare. Det är en oroväckande utveckling som den parlamentariska församlingen har velat påverka genom sina beslut.

Klimatförändringen är det största hotet mot mänsklighetens existens, och klimatkrisen är i stor utsträckning en följd av otillräckliga klimatåtgärder. Under året diskuterades Europadomstolens dom i fallet Klimaseniorinnen mot Schweiz i april 2024, där Europadomstolen tolkade att den rätt till privat- och familjeliv som garanteras i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna innebär att staterna måste skydda sina medborgare mot de allvarliga konsekvenserna av klimatförändringen. Beslutet öppnar dörren för nya motsvarande besvär som gäller klimatförändringen, även om det enligt vissa också kan utgöra ett hot mot Europadomstolens politiska legitimitet. Under året har församlingen strävat efter att främja rätten till en ren och hälsosam miljö.

Den parlamentariska församlingens granskningsutskott övervakar hur medlemsländerna i Europarådet följer sina åtaganden. Länder som i nuläget är föremål för granskning är Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Ungern, Moldavien, Polen, Serbien, Turkiet och Ukraina. Dessutom är Bulgarien, Montenegro och Nordmakedonien föremål för efterhandsgranskning. I rapporterna som upprättats om dessa länder ges rekommendationer om de reformer som behövs för att ländernas demokratiska funktioner ska stämma överens med Europarådets standarder. Många länder har dragit nytta av denna process, men allt oftare upplevs granskningsrapporten som ett straff och rekommendationerna i rapporten verkställs inte alltid. Redan det faktum att ett land kan bli föremål för granskning över en längre period visar att medlemsländerna bör förbinda sig bättre till granskningsprocessen. Ersättare i Finlands delegation deltog i observationen av presidentvalet i Moldavien och parlamentsvalet i Georgien.

Situationen i Europarådets närområden påverkar medlemsländerna. Därför diskuterar den parlamentariska församlingen ofta om oroligheterna i närområdena och hur de påverkar människorna och samhällena. En stor fråga under 2024 var Kosovos ansökan om medlemskap i Europarådet. Kriget mellan Israel och Palestina samt Irans krigshandlingar mot Israel har väckt stor oro för att situationen i Mellanöstern ska eskalera. Det allvarliga människorättsläget i Iran har gett anledning till rapportering.

Finlands delegation i Europarådet har varit en aktiv och synlig aktör i den parlamentariska församlingen, först under ledning av Kimmo Kiljunen (sd) och från och med oktober under ledning av Miapetra Kumpula-Natri (sd). Kiljunens insatser för att stödja de demokratiska krafterna i Belarus och Ryssland har varit betydande. Delegationens aktivitet syns också i att den finländska delegationens medlemmar och ersättare har valts till rapportörer för hela fyra rapporter i sina utskott och kommittéer. Dessutom valdes Kiljunen till allmän rapportör för frågor som berör Belarus och Kumpula-Natri till vice ordförande för nätverket som arbetar för att stödja barnen i Ukraina. Delegationen har strävat efter att ge Europarådet synlighet också i Finland genom att ordna olika evenemang, såsom seminariet om artificiell intelligens och mänskliga rättigheter som hölls i riksdagen i november.

2. Finlands delegation

Under 2024 skedde flera ändringar i sammansättningen av Finlands delegation i Europarådet. I april blev Saara-Sofia Sirén (saml) medlem i delegationen och ny vice ordförande efter Aura Salla (saml). Kimmo Kiljunen (sd), som varit delegationens ordförande sedan 2019, lämnade delegationen i september. Till ny ordförande utsågs Miapetra Kumpula-Natri (sd). Mikko Polvinen (saf), som lämnade delegationen i november, ersattes av Pekka Aittakumpu (saf).

Finlands delegation i Europarådet har under året varit aktiv i den parlamentariska församlingen, och delegationsmedlemmarna har fått stor synlighet i församlingens verksamhet.

Den 11–12 januari 2024 ordnade Finlands delegation under ledning av ordförande Kimmo Kiljunen och i samarbete med den parlamentariska församlingens politiska utskott seminariet *Helsinki Dialogue – A Democratic Future for Belarus* för att stödja den demokratiska oppositionen i Belarus. Det var första gången som så många representanter för de demokratiska krafterna i Belarus samlades tillsammans för att diskutera sina gemensamma mål. Seminariet beskrivs närmare senare i årsberättelsen.

Ordförande Kimmo Kiljunen bjöd den 23–25 februari 2024 in två ukrainska parlamentariker till Finland för att följa med när den ukrainska flaggan hissades i den 100 meter höga flaggstången i Fredrikshamn på årsdagen av Rysslands anfallskrig den 24 februari 2024. Flaggprojektet samordnades av riksdagens finsk-ukrainska vänskapsgrupp och finansierades av riksdagsledamöter. Genom projektet ville man uttrycka sitt stöd för Ukraina. I det två dagar långa besöket deltog Larysa Bilozir, medlem av Ukrainas delegation i Europarådet, och Oleksi Žmerenetskyi, vice ordförande i det ukrainska utskott som bereder landets EU-medlemskap. Under besöket träffade de ukrainska delegaterna bland andra talman Halla-aho, utrikesutskottet, Finlands delegation i Europarådet och riksdagens finsk-ukrainska vänskapsgrupp. I programmet ingick också ett besök vid ett center för Ukrainahjälp och ett stödevenemang för Ukraina på Senatstorget.

Den 28 februari 2024 deltog ordförande Kimmo Kiljunen i ett diskussionsmöte i Europaparlamentet där man utöver Kiljunen också hörde företrädare för den demokratiska oppositionen i Belarus.

Finlands delegation i Europarådet träffade den kanadensiska delegationen i samband med sessionen den 16 april 2024. Kanadas delegation ville gratulera Finland till Natomedlemskapet och diskutera det säkerhetshot som Ryssland utgör. Delegationsmedlemmen Jarno Limnell (saml) lyfte under diskussionen särskilt fram Rysslands försök till hybridpåverkan, som syftar till att destabilisera Finland.

Vid sessionen i april valdes Tuula Haatainen (sd), ersättare i delegationen, till jämställdhetsutskottets rapportör för temat *Enhancing co-operation between parliaments and equality bodies*. Som ett led i beredningen av rapporten ordnade Haatainen en sakkunnigutfrågning vid utskottets möte i Paris i december. Haatainen träffade också sakkunniga i Finland. Rapporten färdigställs under 2026.

Utskottet för migration utsåg vid sitt möte i Paris i maj 2024 ersättare Petri Honkonen (cent) till rapportör för temat *Artificial intelligence and migration*. Temat för rapporten grundar sig på ett initiativ av Honkonen. Utskottet hörde sakkunniga kring temat vid sitt möte i Ljubljana den 18–19 oktober 2024.

Utskottet för juridiska frågor valde i maj ersättare Anna-Kristiina Mikkonen (sd) till rapportör för temat *Ensuring better protection of whistle-blowers in Europe*. I samband med beredningen av rapporten har Mikkonen hört finländska sakkunniga och ordnat en utfrågning vid utskottets möte i Jerevan i Armenien den 10 december 2024.

Vid politiska utskottets möte i Oslo den 30–31 maj 2024 valdes ordförande Kimmo Kiljunen till rapportör för temat *The situation in Belarus*. Företrädare för den demokratiska oppositionen i Belarus hördes i samband med sessionen den 27 juni 2024.

Den parlamentariska församlingen valde en ny generalsekreterare för Europarådet vid junisessionen. Den finländska delegationen träffade alla tre kandidater för generalsekreterarposten före valet. Delegationen träffade den schweiziska kandidaten, före detta presidenten Alain Berset den 20 maj, Belgiens kandidat och samtidigt EU:s kommissionär för rättsliga frågor Didier Reynders den 28 maj och Estlands kandidat, före detta kulturministern Indrek Saar den 13 juni. Till ny generalsekreterare utsågs den tidigare schweiziske presidenten Alain Berset som tillträdde posten den 18 september 2024.

Människorättscentret, utrikesministeriet, Kommunförbundet och Demo Finland ordnade Europarådets dag för mänskliga rättigheter i riksdagen den 28 maj 2024. Ordförande Kiljunen lade i sitt anförande under evenemanget tonvikt på den parlamentariska församlingens viktiga roll som initiativtagare och ställningstagande organ.

Ordförande Kiljunen deltog den 6–7 juni 2024 i ett seminarium i Luxemburg där man diskuterade de nationella parlamentens roll i att stödja belarusier i exil.

Ordförande Kiljunen deltog på inbjudan av den parlamentariska församlingens talman, Theodoros Rousopoulos, i ett rundabordssamtal i Berlin den 12 juni 2024. Syftet var att diskutera hur sanktionerna mot Ryssland kan effektiviseras och hur man kan förhindra ryska statens propaganda och stödja de fria mediernas verksamhet i Ryssland.

Ordföranden för Lettlands delegation i Europarådet, Zanda Kalniņa-Lukaševica (EPP) besökte Finland den 18 juni 2024 för att skaffa uppgifter i anslutning till sin rapport *Foreign interference: a threat to democratic security in Europe*. Rapporten bereds i politiska utskottet och temat är aktuellt också för Finland. Kalniņa-Lukaševica besökte Europeiska kompetenscentret för motverkande av hybridhot, träffade sakkunnig Eero Kytömaa från inrikesministeriet, forskare Harri Mikkola från Utrikespolitiska institutet samt den finländska delegationens ordförande Kimmo Kiljunen, ersättare Anna-Kristiina Mikkonen och riksdagsledamot Tytti Tuppurainen.

I samband med sessionen den 24–28 juni 2024 besökte Finlands delegation Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och träffade Finlands avgående domare Pauliine Koskelo. I mötet deltog delegationsmedlemmarna Mira Nieminen (saf) och Minna Reijonen (saf) samt ersättarna Pauli Aalto-Setälä (saml) och Petri Honkonen. Vid mötet bekantade sig delegationen med Europadomstolens arbete och diskuterade andra aktuella frågor med Koskelo. Vid sessionen i juni valde den parlamentariska församlingen Juha Lavapuro till ny finländsk domare i Europadomstolen. Hans mandat började den 1 januari 2025.

Vid sessionen den 27 juni 2024 ordnade Finlands delegation tillsammans med Sini Paukkunen-Mykkänen, ambassadör vid Finlands representation vid Europarådet, ett sidoevenemang om strategisk framsyn under titeln *Enhancing the Resilience of Human Rights through Strategic Foresight*. Talare vid seminariet var Michael O'Flaherty, Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Lauri Sivonen, sakkunnig vid Människorättscentret, Maiju Lehto från Stiftelsen Diakonissanstalten i Helsingfors och Bjørn Berge, Europarådets biträdande generalsekreterare. Öppningstalet hölls av den finländska delegationens vice ordförande Saara-Sofia Sirén som påminde om att strategisk framsyn är ett fungerande verktyg för att åskådliggöra eventuella framtidsscenarioer som kan utgöra ett hot mot våra värderingar.

Vid sessionen i juni utsågs ordförande Kiljunen till den parlamentariska församlingens allmänna rapportör, vars uppgift är att representera församlingen i frågor som gäller Belarus (*General rapporteur on Belarus*). De allmänna rapportörerna väljs utskottsvis för ett år i sänder.

I samband med junisessionen stod Finlands delegation under ledning av vice ordförande Saara-Sofia Sirén värd för den traditionella nordiska middagen. Under middagen har de nordiska ledamöterna möjlighet att bekanta sig bättre med varandra och diskutera såväl gemensamma frågor som aktuella ärenden inom Europarådet.

Ledarna för Rysslands demokratiska opposition Julija Navalnaja och Vladimir Kara-Murza besökte Finland den 5–6 september 2024 på inbjudan av ordförande Kiljunen. I samband med besöket diskuterades möjligheten för de demokratiska oppositionskrafterna att få till stånd en förändring i Ryssland och hur de kan stödjas i denna uppgift. Under sitt besök träffade Navalnaja och Kara-Murza republikens president Alexander Stubb, statsminister Petteri Orpo, utrikesminister Elina Valtonen, talman Jussi Halla-aho samt medlemmar i utrikesutskottet och Finlands delegation.

Tuula Haatainen (sd), ersättare i delegationen, deltog med anknytning till beredningen av sin rapport i det årliga mötet mellan Europakommissionen mot rasism och intolerans (*ECRI*) och de europeiska jämställdhetsorganen den 17 oktober 2024. Vid mötet i Strasbourg firades ECRI:s 30-årsjubileum och diskuterades kampen mot rasism och intolerans, särskilt inom hälso- och sjukvården.

Vid sessionen i oktober valdes ordförande Miapetra Kumpula-Natri till vice ordförande för den parlamentariska församlingens nyinrättade nätverk för stöd till barnen i Ukraina (*Network on the Children of Ukraine*). Nätverket har i uppgift att planera åtgärder genom vilka den parlamentariska församlingen kan stödja barn som kidnappats från Ukraina till Ryssland, samt att utreda att ukrainska flyktingbarn får tillräckligt med stöd i medlemsländerna.

Ersättare Petri Honkonen ingick i församlingens delegation som övervakade presidentvalet i Moldavien den 20 oktober 2024. Ersättare Anna-Kristiina Mikkonen medverkade samma vecka i den delegation som övervakade parlamentsvalet i Georgien den 26 oktober 2024. Församlingen övervakar val i de medlemsländer som är föremål för dess granskning. Valobservationen genomförs tillsammans med OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR), OSSE:s parlamentariska församling och Europaparlamentet.

Finlands delegation i Europarådet ordnade den 27 november 2024 ett seminarium om artificiell intelligens och mänskliga rättigheter i riksdagen. Vid seminariet diskuterades möjligheterna och riskerna med artificiell intelligens och därtill hörande lagstiftning ur ett människorättsperspektiv. Ordförande Miapetra Kumpula-Natri poängterade i sitt öppningsanförande att riksdagen i år har lyft fram att det utöver en ny strategi för artificiell intelligens också behövs en förnuftig och rättvis lagstiftning som gäller artificiell intelligens. Vid seminariet talade också utrikesminister Elina Valtonen som berättade om Europarådets konvention om artificiell intelligens. Ersättare Petri Honkonen ledde debatten om artificiell intelligens och invandring och vice ordförande Saara-Sofia Sirén debatten om yttrandefrihet, demokrati och artificiell intelligens.

Delegationen har haft fortsatt täta kontakter med Finlands ständiga representation vid Europarådet i Strasbourg. Finlands ständiga representant Sini Paukkunen-Mykkänen informerade delegationen om ministerkommitténs aktuella frågor i samband med rådets sessioner.

3. 75 år av mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen

År 2024 firades Europarådets 75-årsjubileum. Organisationens historia rymmer flera viktiga milstolpar, och under årets gång har det ordnats jubileumsseminarier och olika evenemang i medlemsländerna. Den parlamentariska församlingen ordnade sitt eget jubileumsevenemang i samband med sessionen i juni. Festtalet hölls av det österrikiska parlamentets talman Wolfgang Sobotka. Under evenemanget agerade Sobotka också dirigent för ett orkesterframförande av "Ode to joy".

I sitt festtal framhävde Sobotka Europarådets viktiga roll att upprätthålla fred i Europa genom att slå fast och övervaka bindande människorättsnormer, främja och stödja utvecklingen av demokratin samt genom att förutsätta en samhällsstruktur som bygger på lagstiftning och rättsstatsprincipen. Multilateralismen har gjort mänskligheten gott. Sobotka påpekade att auktoritära stater inte omfattar de värderingar som Europarådet främjar, vilket också leder till att kraven som gäller grundläggande behov, frihet och mänsklighet inte tillgodoses. De värderingar som Europarådet främjar kan dock inte tas för givna. Demokratin är inne på en oroväckande väg och nationalismen ökar. Dessutom utmanas våra samhällen och vår demokrati av ny teknik, såsom artificiell intelligens och de metoder för hybridpåverkan som utvecklats med hjälp av artificiell intelligens. Sobotka avslutade med att konstatera att om Europarådet inte fanns, borde man komma på att upprätta det.

Med anledning av jubileumsåret antog ministerkommittén världens första konvention om artificiell intelligens och mänskliga rättigheter vid ministermötet i maj 2024. Innan konventionen antogs begärde ministerkommittén ett utlåtande av den parlamentariska församlingen. I rapporten *Draft Framework Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy and the Rule of Law* (dok. 15971) lyfter församlingen fram konventionens betydelse och välkomnar framför allt att konventionen beaktar både statliga och privata aktörer. I utlåtande 303 (2024) uttrycker den parlamentariska församlingen sin belåtenhet med att största delen av den respons som församlingen tidigare framfört har beaktats i det nya utkastet till konvention om artificiell intelligens. En brist är dock fortfarande att konventionen inte i samma utsträckning omfattar aktörer inom den offentliga och den privata sektorn. Medlemsländerna har prövningsrätt i fråga om den privata sektorn, varvid rättssäkerheten inte förverkligas på ett enhetligt sätt mellan konventionsparterna. Europarådets medlemsländer uppmanas att införa förpliktelserna enligt konventionen också inom den privata sektorn.

3.1. Kampen mot de utmaningar som demokratin står inför

Vid Europarådets toppmöte i Reykjavik 2023 godkändes demokratiska principer, med vilka medlemsländerna vill visa enighet i fördömandet av Rysslands anfallskrig, men också att man förbinder sig till att på demokratisk väg lösa befintliga och kommande utmaningar. V-Dem-institutets demokratiindex från 2023 visar att demokratin är på väg att utvecklas i en oroväckande riktning i nio av Europarådets 46 medlemsländer. Den parlamentariska församlingen har redan länge varit oroad över denna utveckling och i olika rapporter strävat efter att lyfta fram rekommendationer för att stärka demokratin.

Venedigkommissionen godkände 2019 en checklista över förhållandet mellan majoriteten och oppositionen i en fungerande demokrati. I rapporten *Relationship between the parliamentary majority and the opposition in a democracy* (dok. 15949) påpekas det att fungerande parlamentarism förutsätter frihet, mångfald, regler som begränsar makten, lojalt samarbete, respekt för institutionerna, solidaritet gentemot samhället, möjlighet till politisk förändring och effektivt beslutsfattande. I resolution 2537 (2024) konstateras det att medlemsländerna bör sträva efter att utveckla gemensamma standarder och modeller för att främja en fri och pluralistisk parlamentarisk demokrati och metoder för att genomföra den nationellt. Genom att legitimera oppositionen i grundlagen, lagstiftningen och i praktiken ges den rättslig trygghet i förhållandet mellan majoritet och opposition, samtidigt som oppositionen då även

måste ta ansvar för sin maktutövning. Venedigkommissionens checklista bör främjas och implementeras och den parlamentariska församlingen har för avsikt att införa den i sin granskningsprocess.

I rapporten *Strengthening democracy through participatory and deliberative processes* (dok. 16001) konstateras det att Europarådet bör stärka principerna för en inkluderande och deliberativ demokrati. Medlemsländerna bör införa principerna på nationell, regional och lokal nivå och anvisa tillräckliga resurser för detta. I resolution 2553 (2024) uppmanas medlemsländerna att vidta åtgärder för att främja principerna för en inkluderande och deliberativ demokrati. Medborgarnas möjligheter att delta i demokratiska processer bör ökas genom att ge dem utbildning i demokrati och mänskliga rättigheter och informera dem om sina rättigheter. Inkluderande och deliberativa åtgärder kan stärka demokratin och förhindra en demokratisk tillbakagång.

Den parlamentariska församlingen utgör den parlamentariska dimensionen av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och behandlar OECD:s rapport vart tredje år. I den senaste rapporten *Globalisation in times of crisis and war: the role of the OECD since the Russian Federation's aggression against Ukraine* (dok. 15868) konstateras det att covid-19-pandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina ytterligare har förvärrat de negativa trender som är förknippade med globaliseringen. Energikrisen, levnadskostnadskrisen, kriserna i statsekonomierna, inflationen, mellan- och inomstatliga konflikter, klimatförändringen och den ökande ojämlikheten och fattigdomen ökar utmaningarna i anslutning till globaliseringen. OECD har en viktig roll i att förebygga negativa trender. Enligt resolution 2526 (2024) bör OECD effektivisera sitt arbete för att främja sammanhållningen och minska de sociala ojämlikheterna. Demokratin i OECD-länderna bör stärkas särskilt genom att öka medborgarnas delaktighet i politiska processer och förhindra att misinformation och desinformation sprids i samhällena. Europarådets medlemsländer bör öka sitt stöd till de fattigaste och mest utsatta länderna. OECD:s medlemsländer måste fullgöra sina klimatåtaganden och förbereda sig på att ta emot klimatflyktingar.

3.2. Den parlamentariska församlingens stöd till oppositionella demokratiska krafter

I sitt yttrande om att utesluta Ryssland från Europarådet förutsatte den parlamentariska församlingen att organisationen strävar efter att stödja demokratiska röster i och utanför Ryssland. Under de senaste åren har församlingen ökat sin verksamhet för att stödja de demokratiska krafterna i Ryssland och Belarus så att de har en genuin möjlighet att vara beredda den dag dessa länder blir fria. Under 2024 har församlingen utvecklat nya förfaringsätt för att genomföra detta stöd.

3.2.1. De demokratiska krafterna i Belarus

Europarådet har inte haft några kontakter med det officiella Belarus sedan Ryssland inledde sitt olagliga anfallskrig mot Ukraina. Däremot har kontakterna med de demokratiska krafterna i Belarus utvecklats systematiskt. Företrädare för de demokratiska krafterna i Belarus har under 2024 deltagit i mötena vid den parlamentariska församlingens politiska utskott. Den parlamentariska församlingens presidium godkände i maj mandatet för en rapportör för Belarus och beslutade att de demokratiska krafterna i Belarus i fortsättningen kan utse en delegation också för sessionerna.

Under ledning av ordförande Kimmo Kiljunen ordnades det i riksdagen den 11–12 januari 2024 ett seminarium för de demokratiska krafterna i Belarus med titeln *Helsinki Dialogue – A Democratic future for Belarus*. Syftet med seminariet var att ytterligare stärka dialogen mellan den parlamentariska församlingen och de belarusiska oppositionskrafterna. Seminariet var ett tillfälle för den belarusiska oppositionen att knyta kontakter med det civila samhället, människorättsförsvarare, journalister och forskare. Samtidigt var målet att skapa en aktuell bild av situationen i Belarus och läget för de belarusier som lever i exil. Genom seminariet ville man också bidra till en demokratisk förändring i Belarus. I det två dagar långa

seminariet deltog tio aktörer från den demokratiska oppositionen och det civila samhället i Belarus, däribland oppositionsledaren Svetlana Tichanovskaja. Syftet var framför allt att belarusierna själva skulle få sina röster hörda, men också många sakkunniga och parlamentariker, församlingens generalsekreterare och utrikesminister Elina Valtonen deltog i diskussionen. Den mest centrala behållningen av seminariet var att alla dessa personer samlades för att tillsammans reflektera över hur man kan uppnå demokrati i Belarus.

I rapporten av den finländska delegationens tidigare ordförande Kimmo Kiljunen, *A Democratic future for Belarus* (dok. 15892), som godkändes vid sessionen i januari, fördömer man kraftigt den belarusiska regimens agerande i presidentvalet 2020 och därefter. Den parlamentariska församlingen bekräftar att den fortsättningsvis stöder och försvarar belarusiernas rättigheter, friheter och säkerhet och att den stöder de demokratiska krafterna i Belarus. Efter valet 2020 har tillståndet för de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstaten försämrats i Belarus. Lukasjenkos handlingar mot belarusierna är så allvarliga, omfattande och systematiska att de kan utgöra brott mot mänskligheten. Dessutom har Lukasjenkos regim utnyttjat migranter för hybridkrigföring mot sina grannländer och deltagit på Rysslands sida i kriget i Ukraina.

Enligt resolution 2530 (2024) bör Belarus omedelbart sluta stödja Rysslands anfallskrig mot Ukraina, upphöra med förtrycket av oppositionen, frige politiska fångar, ordna fria val, upphöra med tortyr och annan omänsklig och förnedrande behandling av sina medborgare, ställa dem som begått människorättsbrott till svars och avskaffa dödsstraff. Europarådets medlemsländer bör öka sitt stöd till de demokratiska krafterna i Belarus och utse särskilda representanter för dem, ordna en trygg inresa och vistelse i landet för dem som flyr undan Lukasjenkos styre och stödja bevarandet av den belarusiska kulturen, språket och identiteten. Den parlamentariska församlingen ska främja de belarusiska demokratiska krafternas deltagande genom att tillåta att deras delegation deltar i den parlamentariska församlingen, tillsätta en allmän rapportör för de demokratiska krafterna i Belarus och stärka stödet för dem. I rekommendation 2266 (2024) uppmanas ministerkommittén att ge mer synlighet till sin verksamhet till stöd för de demokratiska krafterna i Belarus samt att stärka samarbetet med oppositionsledaren Svetlana Tichanovskaja och Europeiska unionen. Kimmo Kiljunen valdes till församlingens första allmänna rapportör för Belarus vid sessionen i juni.

3.2.2. De demokratiska krafterna i Ryssland

Den parlamentariska församlingen började 2023 samarbeta också med de demokratiska krafterna i Ryssland och har i det politiska utskottet fört flera diskussioner med företrädare för de demokratiska ryska krafterna. I september 2024 ordnades det dessutom ett rundabordssamtal där man under ledning av församlingens ordförande Theodoros Rousopoulos diskuterade olika sätt att stödja de demokratiska krafterna. Ordförande Kimmo Kiljunen deltog i detta slutna möte.

Finlands delegation i Europarådet ville för sin del stödja Rysslands demokratiska krafter genom att på ordförande Kimmo Kiljunens vägnar bjuda in Julija Navalnaja till Finland. Navalnaja är änka till den framlidne oppositionspolitikern och den ryska oppositionens inofficiella förgrundsfigur Aleksej Navalnyj. Besöket gick av stapeln den 5–6 september 2024 och uppmärksammades stort i medierna. I Navalnajas delegation ingick också oppositionsaktivisten Vladimir Kara-Murza, som blivit frigiven en kort tid före besöket. De träffade republikens president Alexander Stubb, talman Jussi Halla-aho, president Sauli Niinistö, statsminister Petteri Orpo, utrikesminister Elina Valtonen, representanter för utrikesutskottet och riksdagsgrupperna samt medlemmar i Finlands delegation i Europarådet. Besöket var lyckat och fick stor publicitet.

Ryssland uteslöts från Europarådet genast efter att landet hade inlett sitt olagliga anfallskrig mot Ukraina. Det har inte hindrat den parlamentariska församlingen från att i olika rapporter följa situationen i Ryssland och försöka stödja de ryska medborgare som lever under mycket begränsade förhållanden.

Den ryska oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj avled i fängelse den 16 februari 2024. Han blev som politisk fånge omänskligt och förnedrande behandlad och utsatt för tortyr. I rapporten *Alexei Navalny's death and the need to counter Vladimir Putin's totalitarian regime and its war on democracy* (dok. 15966) betonas att Putins regim aktivt strävar efter att försvaga demokratin också utanför Ryssland. I resolution 2540 (2024) uppmanas Ryssland att tillåta en oberoende och transparent utredning av Navalnyjs död och sluta förfölja Navalnyjs familj, samarbetspartner och anhängare samt att frige de fångar som fängslats för att tystas ner. Ryssland bör ställas till svars för systematisk tortyr av politiska fångar och ukrainska krigsfångar. EU och G7-länderna bör införa kraftigare sanktioner mot Ryssland. Medlemsländerna i Europarådet bör officiellt erkänna Putins lagstridiga ställning som Rysslands president. Initiativet av församlingens ordförande om att främja dialogen med de demokratiska krafterna i Ryssland och utse en allmän rapportör för temat fick understöd.

Ryssland har sedan 2022 ändrat sin strafflag och sin lag om administrativa förseelser för att med hjälp av lagarna kunna tysta dem som riktar kritik mot kriget i Ukraina. Enligt rapporten *The arbitrary detention of Vladimir Kara-Murza and the systematic persecution of anti-war protesters in the Russian Federation and Belarus* (dok. 15967) var oppositionspolitiker Vladimir Kara-Murza en av de första personer som arresterades till följd av de nya lagändringarna. I resolution 2541 (2024) uppmanar den parlamentariska församlingen Ryssland och Belarus att upphöra med hotelser mot och arresteringar av dem som uttrycker sig kritiskt om kriget, frige dem som motsätter sig kriget och iaktta internationella människorättskonventioner och Europadomstolens beslut. Medlemsländerna bör visa stöd för och solidaritet med krigets motståndare, stödja ryska och belarusiska aktörer som motsätter sig kriget och med diplomatiska medel sträva efter att politiska fångar ska frigges. Medlemsländerna bör stödja de krigsmotståndare som flytt från Ryssland och Belarus när de försöker resa in i ett medlemsland och ansöka om asyl. Interpol måste vara uppmärksam på Rysslands efterlysningar i kategorin "Red Notice".

År 2023 dömdes den ryska oppositionspolitikern Vladimir Kara-Murza till 25 års fängelse efter att ha kritiserat Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Kara-Murzans mänskliga rättigheter har kränkts allvarligt, eftersom han har utsatts för exceptionellt grym behandling och fått en exceptionellt lång dom. I rapporten *Sanctions against persons on the "Kara-Murza list"* (dok. 15939) övervägs olika sanktioner som kan riktas mot de personer som varit inblandade i fängslandet av och domen mot Kara-Murza. Personerna finns uppförda på en förteckning. I resolution 2542 (2024) konstateras det att sanktioner bör påföras mot de förtecknade personerna enligt den Magnitskijlagstiftning som tillämpas i flera länder. De länder som ännu inte har infört Magnitskijlagar bör utan dröjsmål anta sådana. De länder som förhandlar om utbyte av fångar med Ryssland bör inkludera Kara-Murza i ett sådant utbyte. Ryssland måste omedelbart frige Kara-Murza och till dess rätta till fängelseförhållandena så att hans hälsa och liv inte äventyras.

4. Stödet till Ukraina

Det illegala anfallskriget som Ryssland inledde mot Ukraina för nästan tre år sedan vittnar om fredens och frihetens bräcklighet. Europarådet, som grundades för 75 år sedan, kunde inte förhindra kriget genom de värderingar som rådet främjar och som syftar till att skapa stabila samhällen som tar hand om sina invånare. Organisationens stöd till Ukraina har varit orubbligt sedan krigets början. Det har redan förts in tiotusentals skadeanmälningar i det register som Europarådet upprättade i följd över skadorna av Rysslands anfallskrig (*Register of Damage Caused by the Aggression of the Russian Federation against Ukraine*). Den parlamentariska församlingen godkände under 2024 ett flertal rapporter som stöder Ukraina.

Kriget i Ukraina har påverkat alla ukrainska barns liv. Vid januarisessionen tog den parlamentariska församlingen kraftigt ställning särskilt till situationen för de ukrainska barnen i samband med en aktuell debatt om Rysslands tvångsförflyttning av ukrainska barn till Ryssland och till ryskkontrollerade områden i Ukraina. Öppningsanförandena hölls av Olena Khomenko (Ukraina, EC/DA) och Sandra Zampa (Italien, SOC), som båda betonade att situationen för de tvångsförflyttade barnen är allvarlig. Endast en liten andel av de tusentals barn som tvångsförflyttats under Rysslands anfallskrig har återlämnats till Ukraina. Ryssland använder deporteringarna som en metod för krigföring.

Olena Zelenska, Ukrainas första dam, deltog i sessionen via fjärranslutning och berättade om ödet för vissa barn som Ryssland tvångsförflyttat från Ukraina. Hon påminde om att de ukrainska barn som är särskilt utsatt ställning aldrig får användas som medel för krigföring eller som krigsbyte (war trophies). I rapporten *Situation of the Children in Ukraine* (dok. 15901) uttrycks särskild oro över de barn som tvångsförflyttats till ryskkontrollerade områden i Ukraina eller till Ryssland eller Belarus. Det skulle vara viktigt att få tillräde till de områden dit barnen har blivit bortförda. Det behövs samarbete för att identifiera och återbörda barnen. I resolution 2533 (2024) konstaterar den parlamentariska församlingen att våld mot och utnyttjande av barn i offentliga, privata och religiösa institutioner samt det att förövarna inte bestraffas är oacceptabelt. Medlemsländerna ska utreda fallen av våld och utnyttjande, väcka åtal mot förövarna och utfärda lämpliga straff. Offren ska garanteras tillräcklig ersättning. Dessutom bör våld och utnyttjande bekämpas genom att öka kunskapen om problemet och genom att se över institutionernas verksamhet. I rekommendation 2265 (2024) uppmanas ministerkommittén att inrätta en särskild rapportör för att utreda situationen för ukrainska barn och återlämnandet av dem.

För närvarande är finländska Marja Ruotanen kontaktombud vid Europarådets sekretariat i frågor som gäller barn i Ukraina. Vid sessionen i oktober inrättade den parlamentariska församlingen ett nätverk som bevakar situationen för de ukrainska barnen (Network on the Children of Ukraine). Den finländska delegationens ordförande Miapetra Kumpula-Natri utsågs till vice ordförande för nätverket.

Officiellt har cirka 66 000 personer försvunnit i Ukraina till följd av kriget. I rapporten *Missing persons, prisoners of war and civilians in captivity as a result of the war of aggression of the Russian Federation against Ukraine* (dok. 16050) konstateras det att det verkliga antalet försvunna personer är betydligt högre. Den parlamentariska församlingen vill genom resolution 2537 (2024) hålla situationen för krigsfångar och tillfångatagna civila högt på agendan. I rapporten fördömer församlingen tortyr av fångar och påpekar att Ryssland självt har förbundit sig att skydda krigsfångar mot omänsklig behandling. Alla internationella verktyg bör tas i bruk för att frigge häktade personer. I rekommendation 2285 (2024) erinras ministerkommittén om möjligheten att införa riktade sanktioner mot ryssar som deltar i olagliga häktningar.

Redan fler än 5,9 miljoner ukrainare har flytt till andra länder i Europa och 500 000 till länder utanför Europa. Därtill har 5 miljoner ukrainare tvingats på flykt inom sitt eget land. I rapporten *An urgent call to Europe and its partners: envisioning immediate and long-term policy solutions in support of the displaced people of Ukraine* (dok. 16002) kräver man att medlemsländerna vidtar kraftigare åtgärder för att stödja

evakueringar inom landet, bland annat genom att erbjuda humanitärt bistånd. I resolution 2562 (2024) uppmanas EU-länderna att erbjuda en laglig bostadsort för sådana ukrainare med tillfälligt skydd som har bott i ett EU-land i tre år. Den parlamentariska församlingen bör stödja frivivningen av personer som tvångsförflyttats eller utvisats till Ryssland och Belarus och i synnerhet återlämnandet av tvångsdeporterade barn.

Församlingen vill visa sitt starka stöd för Ukraina i det ryska anfällskriget och uttrycker sin oro över ukrainarnas lidande och den stora förödelse som kriget orsakar i Ukraina. Ryssland bör ställas till svars för de skador och den förstörelse som landet orsakar, inklusive förstörelsen av infrastruktur, förlusten av människoliv och de ekonomiska svårigheterna. Rapporten *Support for the reconstruction of Ukraine* (dok. 15932) tar fasta på de metoder som kan användas för att finansiera återuppbyggnaden av Ukraina och säkerställa att Ryssland ställs till svars för de skador som landet orsakat. I resolution 2539 (2024) påpekas det att det behöver inrättas en kompensationsmekanism som lyder under Europarådet. De länder som har fryst eller beslagtagit ryska tillgångar ska uppmanas att överföra dessa till kompensationsmekanismen. Det behövs en oberoende och effektiv kommission av vilken ukrainarna kan anhålla om ersättning för skador orsakade av Ryssland. I rekommendation 2271 (2024) uppmanas ministerkommittén att vidta åtgärder för att inrätta dessa verktyg. Dessutom bör det grundas en internationell fond för frysta ryska medel som kan användas för att täcka återuppbyggnadskostnaderna.

Rysslands ansvarsskyldighet behandlas också i rapporten *Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine* (dok. 15998). I resolution 2556 (2024) konstateras det att medlemsländerna måste fortsätta arbetet med att skapa en omfattande ansvarsmekanism för att Ryssland ska kunna ställas till svars för de brott mot internationell humanitär rätt som landet gjort sig skyldigt till i Ukraina. Modellen, som utgår från ett bilateralt avtal mellan Europarådet och Ukraina, får understöd och medlemsländerna bör stödja den som det bästa möjliga alternativet. Medlemsländerna måste fördöma alla brott mot internationell rätt som begås i samband med anfällskriget: krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord, inklusive brott som begåtts av Wagnergruppen. Stöd bör riktas till åklagarämbetet vid Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Enligt rekommendation 2279 (2024) ska ministerkommittén fortsätta erbjuda sin expertis för att få till stånd en eventuell specialdomstol för att behandla Rysslands anfällskrig mot Ukraina.

Den parlamentariska församlingen har ställt sig bakom sanktionerna mot den ryska regimen och högt uppsatta personer i Ryssland. I rapporten *The role of sanctions in countering the Russian Federation's war of aggression against Ukraine* (dok. 16000) påpekas det dock att det finns kryphål i sanktionssystemet som den ryska regimen utnyttjar för att kringgå sanktionerna. I resolution 2557 (2024) betonas det att medlemsländerna ska uppmuntras att införa strängare sanktioner som har större genomslag, bland annat sanktioner som riktas till Rysslands strategiska inkomstkällor. Medlemsländerna bör dessutom utvidga sanktionerna, inkludera fler länder i genomförandet av dem och förbättra samordningen. Församlingen uppmanar alla länder att förbjuda ryska och belarusiska bankers transaktioner i SWIFT-systemet.

Temat för rapporten *Commemorating the 90th anniversary of Holodomor – Ukraine once again facing the threat of genocide* (dok. 16028) är aktuellt när man granskar Rysslands metoder för krigföring i Ukraina, till exempel riktade attacker mot den civila infrastrukturen. En annan tolkning av händelserna för 90 år sedan är att det då snarare rörde sig om ett klasskrig och att de valda målen fanns bland de viktigaste jordbruksområdena. Enligt rapporten riktades holodomor dock uttryckligen till ukrainska jordbrukare. I resolution 2575 (2024) erkänner den parlamentariska församlingen hungersnöden i Ukraina 1932–1933, holodomor, som ett folkmord mot ukrainarna och uppmanar alla nationella parlament som ännu inte har gjort det att göra detsamma. Den parlamentariska församlingen påminner om att alla parter i konventionen har förbundit sig att förhindra folkmord och att FN:s behöriga organ vidta lämpliga åtgärder.

5. De mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen

Åtagandet att följa internationella avtal och människorättsförpliktelser har under de senaste åren tagit flera steg bakåt i flera medlemsländer. Reglerna som finns till för människornas väl och för den samhälleliga rättvisan ifrågasätts i en situation där världen och hela världsordningen håller på att förändras. Oron och rädslan för kriserna i världen och framtiden leder ofta till attityder som ger utrymme för motsättningar och fientlighet. Syftet med de mänskliga rättigheterna är att garantera lika rättigheter för alla. I en värld som betonar individualitet upplever människor ofta att deras egna rättigheter är viktigare än andras, även om rättigheterna borde vara lika för alla. Den parlamentariska församlingen tog i sina rapporter under året upp flera utmaningar som de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen står inför.

5.1. Rättsstatsprincipen

Rättsstatsprincipen hör till Europarådets grundläggande värderingar, men definitionen av den väcker ofta debatt. Legalitetsprincipen, som är en del av rättsstatsprincipen, innebär att staternas beslutsfattande ska grunda sig på lag. Såsom exemplen från Polen och Ungern visar kan lagar ändå antas i strid med de grundläggande fri- och rättigheterna. Därför omfattar rättsstatsprincipen ett villkor om att det allmänna ska respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Den parlamentariska församlingen behandlade under året bland annat folkomröstningar, den europeiska kommittén mot tortyr samt försonings- och ersättningsprocesser.

Val och folkomröstningar är grundläggande förutsättningar för demokrati. I dag kan folkomröstningar också utnyttjas för att försvaga demokratin eller lagstiftningen. I rapporten *Promoting the revised Code of Good Practice on Referendums* (dok. 15940) hänvisas det till Venedigkommissionens uppförandekod för folkomröstningar från 2022. I den betonas efterlevnaden av rättsstatsprincipen och rättssystemet samt att folkomröstningar inte får användas för att kringgå konstitutionella skyddsåtgärder. Uppförandekoden fastslår inte i vilka situationer länder kan ta till folkomröstningar, men den är en påminnelse om de metoder som finns till för att garantera att folkomröstningar ordnas i god tro. I resolution 2538 (2024) uppmanas medlemsländerna att införa uppförandekoden och beakta den när de upprättar nationella regelverk. Användningen av uppförandekoden främjas i den parlamentariska församlingen genom att man uppmanar till diskussion i politiska grupper, skapar ett nätverk av valobservatörer för den parlamentariska församlingen och fortsätter samarbetet med Venedigkommissionen.

Ett av Europarådets organ är Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, CPT. Kommitténs verksamhet behandlas i rapporten *Allegations of systemic torture and inhuman or degrading treatment or punishment in places of detention in Europe* (dok. 15880). I den konstateras det bland annat att förbudet mot tortyr är ovillkorligt enligt internationella människorättskonventioner och att man inte på några som helst grunder får avvika från förbudet. Trots det förekommer det tortyr i Europa och i Europarådets medlemsländer. Den parlamentariska församlingen är särskilt oroad över den systematiska användningen av tortyr i Ryssland, Azerbajdzjan och Turkiet. Församlingen konstaterar i resolution 2528 (2024) att medlemsländerna i Europarådet och parterna i den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning ska säkerställa att den nationella lagstiftningen är förenlig med konventionen, utbilda de brottsbekämpande myndigheterna om de mänskliga rättigheterna och förbudet mot tortyr samt säkerställa en rättvis rättegång och tillräckliga ersättningsförfaranden. De länder där det förekommer systematisk tortyr och omänsklig behandling bör upphöra med detta och ställa förövarna till svars för sina handlingar. Den parlamentariska församlingen uppmanar kommittén mot tortyr och Europadomstolen att i sina rapporter och avgöranden tydligt ange om de aktuella länderna gör sig skyldiga till systematisk omänsklig behandling eller tortyr.

I rapporten *Reparation and reconciliation processes to overcome past conflicts and build a common peaceful future – the question of just and equal redress* (dok. 15933) konstateras det att Europarådet bör ha en stor roll i att stärka försonings- och ersättningsprocesserna i sina medlemsländer. Organisationen roll bör stärkas genom att det upprättas en egen försoningsprocess för den som är förenlig med de befintliga mekanismerna (inkl. Europadomstolen). Enligt resolution 2559 (2024) ska medlemsländerna kunna ta upp tvistemål till en försoningsprocess, men också ministerkommittén, den parlamentariska församlingen och generalsekreteraren ska kunna ta upp tvistemål utan samtycke av de berörda medlemsstaterna. Den parlamentariska församlingen ger ministerkommittén rekommendation 2281 (2024) om att skapa en separat försoningsprocess.

5.2. Migration och flyktingskap

Den parlamentariska församlingen uttrycker sin oro över att hatbrotten mot invandrare och flyktingar ökar. Invandrare och flyktingar i utsatt ställning kan bli offer för dålig behandling i medlemsländerna. De många skeppsbrott som inträffat under året och sänkt flyktingar till havets botten framhäver behovet av att ingripa i människosmugglingen. Det behövs också satsningar för att utreda vad som har hänt med dem som försvunnit.

Enligt rapporten *The theme of migration and asylum in election campaigns and the consequences on the welcoming and rights of migrants* (dok. 15832) har hatretorik och diskriminering mot invandrare och asylsökande ökat ytterligare. Vid januarisessionen antogs resolution 2525 (2024) om detta. I resolutionen konstateras det att hatretorik och diskriminering i valkampanjer återspeglas i att invandrarnas och de asylsökandes ställning och rättigheter försvagas. Europarådets rekommendationer, standarder och instrument bör förbättras för att bekämpa hatretorik. Enligt den parlamentariska församlingen ska man kunna diskutera invandring och asylsökande i valkampanjer, men politikerna ska inte använda hatretorik och diskriminering som kampanjmetoder. Dessutom behövs det ett ökat europeiskt samarbete för att förhindra diskriminering i valkampanjer.

Flera olika faktorer har lett till att mängden gästarbetare har ökat i Europa. Arbetsförhållandena är ofta dåliga och gästarbetarnas rättigheter tillgodoses inte fullt ut. Rapporten *Precarious and irregular work situations of migrant seasonal and domestic workers* (dok. 15930) diskuterades i ständiga utskottet i mars. I resolution 2536 (2024) om gästarbetare konstateras det bland annat att kvinnliga gästarbetare är i särskilt utsatt ställning. Den parlamentariska församlingen betonar vikten av att iakttä internationella avtal som gäller arbetsförhållanden. Medlemsländerna bör stärka gästarbetarnas rättigheter genom lagstiftningsåtgärder, inklusive kriminalisering av "tvångsarbete" och "farliga och regellösa arbetsförhållanden", lagstiftning mot människohandel, bestämmelser om gästarbetarnas rätt till lön, arbetsmängd, social trygghet, arbets- och levnadsförhållanden, säkerhetsarrangemang på arbetsplatserna och möjligheter att byta arbetsplats samt genom fler metoder för att inspektera arbetsplatserna. Dessutom bör familjeåterförening underlättas.

I rapporten *Ensuring human rights-compliant asylum procedures* (dok. 15997) uppmanar den parlamentariska församlingen medlemsländerna att skapa snabbare asylprocesser bara ifall de uppfyller mänskorskorätsförpliktelserna. I resolution 2555 (2024) konstateras det att rättshjälpen till asylsökande måste tryggas. De nationella parlamenten ska se över lagstiftningen så att den överensstämmer med Europarådets och Europadomstolens beslut. Den parlamentariska församlingen uppmanar EU att säkerställa finansieringen för att tillgodose de grundläggande fri- och rättigheterna i gränsfrågor. Europarådets medlemsländer bör säkerställa att deras lagstiftning konsekvent tryggar de mänskliga rättigheterna. Den parlamentariska församlingen konstaterar att EU:s anslutning till Europakonventionen stärker tillgodo-seendet av de mänskliga rättigheterna i Europa.

Smuggling av migranter var ett av temana som behandlades vid den parlamentariska församlingens session i oktober. Rapporten *A shared European approach to address migrant smuggling* (dok. 15963) baserar sig på en omsorgsfull analys av medlemsstaternas nuvarande praxis som gäller smuggling av migranter. Tilläggsprotokollet mot människosmuggling land-, luft- och sjövägen till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet har tolkats inkonsekvent. Olaglig inresa har ofta kopplats till smuggling av migranter, vilket ibland har lett till kriminalisering av humanitärt bistånd – och till och med av migranterna själva – i stället för att stärka det rättsliga samarbetet för att bekämpa brottslighet. I resolution 2568 (2024) efterlyses en tydlig definition av och verktyg för att förhindra smuggling. Ministerkommittén uppmanas i rekommendation 2283 (2024) att vidta åtgärder i anslutning till detta.

Rapporten *Missing migrants, refugees and asylum seekers – a call to clarify their fate* (dok. 16073) behandlar försvunna migranter och asylsökande. I resolution 2569 (2024) efterlyses enhetligare lagstiftning och förfaranden i fråga om skydd, efterspaning, undersökning och identifiering av försvunna personer i medlemsländerna. Behovet av att utreda de försvunna invandrarnas, flyktingarnas och asylsökandenas öde, oberoende av om personen är död eller vid liv, uppstår inte i något juridiskt vakuum. I rekommendation 2284 (2024) uppmanas ministerkommittén att se över sina rekommendationer och anta reglementen för informationsutbyte. Också samarbetet mellan åklagarna måste utökas.

5.3. Media och yttrandefrihet

Yttrandefriheten, som garanteras i Europakonventionen, inbegriper att andra mänskliga rättigheter inte får kränkas genom åberopande av yttrandefriheten. Samtidigt har journalisternas arbete försvårats i flera medlemsländer. Det blir allt vanligare att åberopa den inre säkerheten eller ta till strategiska stämningar när man vill tysta ner journalister och visselblåsare. Det är en oroväckande utveckling som den parlamentariska församlingen har velat motverka genom sina beslut.

Värnandet om yttrandefriheten är en väsentlig del av medlemsländernas människorättsförpliktelser, konstateras det i rapporten *Guaranteeing media freedom and the safety of journalists: an obligation of member states*. I resolution 2532 (2024) uppmanas medlemsländerna att garantera journalisternas säkerhet (dok. 15891). Medlemsländerna ska iaktta artikel 10 (yttrandefrihet) i Europakonventionen och verkställa Europadomstolens avgöranden. Dessutom bör medlemsländerna utveckla nationella strategier och handlingsplaner för att garantera säkerheten för journalister och medieaktörer samt med politiska, juridiska och ekonomiska medel trygga en fri verksamhet för självständiga medier.

Wikileaksgrundaren Julian Assange deltog personligen i oktobersessionen där man behandlade rapporten *The detention of Julian Assange and its chilling effects on human rights* (dok. 16040). Enligt rapporten ska behandlingen av Julian Assange betraktas som oskälig. Det finns en oro för att den hårda behandlingen leder till en så kallad repressiv effekt och skapar ett klimat av självensur hos bland annat journalister och utgivare. Behandlingen av Assange har ofta motiverats med att de publicerade dokumenten skulle ha äventyrat andra personers säkerhet. Det finns dock inga bevis för detta. I resolution 2571 (2024) önskas ändringar i den amerikanska spionlagen (Espionage Act) och bättre skydd för visselblåsare. Behandlingen av Assange uppfyller rekvisitet för politiskt fångenskap.

Enligt rapporten *Countering strategic lawsuits against public participation (SLAPPs): an imperative for a democratic society* (dok. 15869) används strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande (Strategic Lawsuit Against Public Participation, SLAPP) av aktörer som vill tysta motparten genom falska rättegångar. Sådana riktas i allmänhet mot journalister och människorättsförfvarare. Fenomenet påverkar i synnerhet mediernas och journalisternas yttrandefrihet. I resolution 2531 (2024) konstaterar den parlamentariska församlingen att de nationella auktoriteterna ska möjliggöra att ogrundade strategiska rättsprocesser mot allmänhetens deltagande förkastas i ett tidigt skede, handläggs effektivt och att

bevisbördan i fråga om att det inte rör sig om en strategisk rättegång åläggs kändan. Dessutom ska svarande i strategiska rättsprocesser ges möjlighet att få stöd och ersättning. Åklagare och domare bör få utbildning i strategiska rättegångar för att de bättre ska kunna känna igen och förhindra dem. Det krävs samarbete på europeisk nivå för att man så effektivt som möjligt ska kunna förebygga strategiska rättegångar mot allmänhetens deltagande. Europeiska unionen antog ett direktiv om detta våren 2024. I rekommendation 2267 (2024) efterlyses ett kraftigt uttalande om ämnet av ministerkommittén.

Bakgrunden till rapporten *Propaganda and freedom of information in Europe* (dok. 16034) är Rysslands propaganda, som väcker oro både i grannländerna och i Västeuropa. Även om internationell rätt begränsar olaglig propaganda finns det skadlig propaganda som den inte direkt förbjuder. I resolution 2567 (2024) påpekas att bekämpning av propaganda förutsätter internationella lösningar och samarbete mellan flera olika aktörer, såsom mellanstatliga organisationer, företag och det civila samhället. Till exempel internetplattformar har en viktig roll i bekämpningen av propaganda. Skadlig propaganda bör bekämpas så att informationsfriheten samtidigt tryggas.

Med metaversum avses interaktion och informationsutbyte i den virtuella världen. I rapporten *Risks and opportunities of the Metaverse* (dok. 16031) tar den parlamentariska församlingen ställning till regleringen av metaversum. Metaversum kan bidra till en fungerande demokrati, öka människors delaktighet samt ge möjlighet till förändringar till exempel när det gäller utbildning, kultur, hälso- och sjukvård och klimatmål. I resolution 2578 (2024) konstateras det dock att metaversum också är förenat med risker, såsom radikaliserings- och trakasserier och hatretorik på plattformar samt kränkningar av privatlivet. Utvecklingen av metaversum bör regleras så att det är etiskt och så att de mänskliga rättigheterna skyddas. Den parlamentariska församlingen uppmanar medlemsstaterna att stärka dialogen och samarbetet med företag och industriella intressenter samt med civilsamhällesorganisationer.

5.4. Skydd av utsatta grupper: kvinnor, barn och sexuella minoriteter

Skyddet av personer i utsatt ställning spelar en viktig roll i den parlamentariska församlingens rapportering. Under året behandlade den parlamentariska församlingen situationen för kvinnliga människorättsförsvarare och uttryckte sin oro över våld mot barn i institutioner och på internet. Behandlingen av sexuella minoriteter har också diskuterats.

I rapporten *Protecting women human rights defenders in Europe* (dok. 15993) betonas att kvinnliga människorättsförsvarare mer sällan än män får erkännande för sitt viktiga arbete. I resolution 2554 (2024) konstateras det att medlemsländerna bör stödja de kvinnliga människorättsförsvararnas arbete bland annat genom att ratificera och genomföra Istanbulkonventionen, säkerställa att lagstiftningen fungerar, öka medvetenheten och utbilda myndigheterna om hot mot kvinnliga människorättsförsvarare. Diskriminerings- och jämställdhetsorganens arbete bör stödjas eftersom de ofta samarbetar med kvinnliga människorättsförsvarare.

Vid januarsessionen behandlades också utnyttjande av barn i institutioner. I rapporten *Child abuse in institutions in Europe* (dok. 15889) konstaterar den parlamentariska församlingen att våld mot och utnyttjande av barn i offentliga, privata och religiösa institutioner samt det att förövarna inte bestraffas är oacceptabelt. Enligt resolution 2533 (2024) ska medlemsländerna utreda fallen av våld och utnyttjande, väcka åtal mot förövarna och utfärda lämpliga straff. Offren ska garanteras tillräcklig ersättning. Dessutom vill den parlamentariska församlingen att våld och utnyttjande av barn ska bekämpas genom att öka kunskapen om problemet och granska institutionernas praxis.

Vid aprilsessionen behandlades rapporten *The protection of children against online violence* (dok. 15954). I resolution 2547 (2024) uppmanar den parlamentariska församlingen medlemsländerna att skapa en helhetlig rättslig ram för att skydda barn i en digital miljö så att man kan minska barns exponering för

skadligt innehåll utan att inkräkta på deras möjligheter att dra nytta av internet. Medlemsländerna bör lyssna på barn som fallit offer för nätvåld när de utvecklar praxis för att skydda barn. Den parlamentariska församlingen noterar vikten av internationellt och gränsöverskridande samarbete för att skydda barn mot våld på nätet. I rekommendation 2274 (2024) rekommenderar den parlamentariska församlingen ministerkommittén att inkludera kravet på att barnets bästa ska beaktas i AI-konventionen i syfte att säkerställa barnens rättigheter och stärka samarbetet med både EU-aktörer, Interpol och intressentgrupper inom den digitala industrin, och därigenom stärka skyddet av barnens rättigheter.

Situationen för sexuella minoriteter diskuterades vid aprilsessionen. I rapporten *Freedom of expression and assembly of LGBTI people in Europe* (dok. 15953) konstateras att hbtqi-personers yttrande- och mötesfrihet fortfarande inte tillgodoses fullt ut i Europa. Även politisk hatretorik förekommer allmänt. I resolution 2543 (2024) påpekas det att medlemsländerna måste säkerställa att Europadomstolens avgöranden som gäller hbtqi-personers rättigheter verkställs, stärka lagstiftningen mot diskriminering, bekämpa propaganda mot hbtqi-personer samt stödja hbtqi-personers rätt att synas i offentliga lokaler och ordna hbtqi-evenemang. Brott mot hbtqi-personer ska utredas, gärningsmännen åtalas och vid behov straffas och ogrundade rättsprocesser förhindras. För att förhindra våld, fördomar och diskriminering måste man förbjuda omvändelseterapi, stärka utbildningen i jämställdhets- och sexualfrågor, utbilda brottsbekämpande myndigheter, garantera juridiskt erkännande av könsidentiteter och tillåta samkönade äktenskap. Dessutom bör de särskilda behoven hos asylsökande hbtqi-personer beaktas.

I resolution 2576 (2024), som baserar sig på rapporten *Preventing and combating violence and discrimination against lesbian, bisexual and queer women in Europe* (dok. 16043), uppmanar den parlamentariska församlingen medlemsländerna att utarbeta och finansiera nationella strategier för att skydda hbtqi-personers rättigheter och identifiera behovet av särbehandling av kvinnor som hör till sexuella minoriteter. För att rättigheterna ska tillgodoses krävs det en gedigen lagstiftning och att Europadomstolens domar verkställs. Också våld mot kvinnor och fördomar mot hbtqi-personer måste bekämpas. Den parlamentariska församlingen konstaterar att tillgången till hälso- och sjukvård måste garanteras.

5.5. Miljön som en mänsklig rättighet

Klimatförändringen är det största hotet mot mänsklighetens existens och klimatkrisen är i stor utsträckning en följd av otillräckliga klimatåtgärder. Under året diskuterades Europadomstolens dom i målet Klimaseniorinnen mot Schweiz som gavs i april 2024 och där Europadomstolen gjorde tolkningen att rätten till privatliv och familjeliv enligt Europakonventionen innebär att staterna måste skydda sina medborgare mot de allvarliga konsekvenserna av klimatförändringen. Beslutet öppnar dörren för motsvarande nya besvär som berör klimatförändringen, även om det enligt vissa också kan utgöra ett hot mot Europadomstolens politiska legitimitet. Under året har den parlamentariska församlingen strävat efter att främja rätten till en ren och hälsosam miljö.

I sin rapport *Mainstreaming the human right to a safe, clean, healthy and sustainable environment with the Reykjavik process* (dok. 15955) konstaterar den parlamentariska församlingen att rätten till en trygg, ren, hälsosam och hållbar miljö bör främjas i Europarådets miljöstrategi. I resolution 2545 (2024) konstateras det att strategin behöver ha ett mål om att det ska upprättas ett rättsligt avtal som lyder under Europarådet och som erkänner rätten till en sund miljö som en självständig mänsklig rättighet. Ministerkommittén bör enligt rekommendation 2272 (29024) utnyttja befintliga mekanismer för att främja denna rättighet och för att upprätta ett dylikt avtal.

Marina ekosystem är livsviktiga för biologisk mångfald, människors försörjning och kampen mot klimatförändringen. Rapporten *Towards Council of Europe strategies for healthy seas and oceans to counter the*

climate crisis (dok. 15956) behandlar Europarådets strategi för att skydda haven. I resolution 2546 (2024) uppmanas medlemsländerna att stödja genomförandet av befintliga internationella avtal om skydd av haven, stärka kopplingen mellan mänskliga rättigheter och miljö och inkludera havsskyddet i de nationella åtgärderna för att bekämpa och anpassa sig till klimatförändringen. Termen ekocid, dvs. storskalig miljöförstöring, bör införlivas i lagstiftningen. Den parlamentariska församlingen föreslår att Ukraina tillsammans med de allierade staterna samordnar åtgärderna för att skydda Svarta havet mot krigsrelaterade skador. För att förbättra hanteringen av havsskyddet kan medlemsländerna skapa nätverk av havsskyddsområden i Europa. EU:s medlemsländer uppmanas att skydda och restaurera 30 procent av EU:s havsområden före 2030. För ministerkommittén rekommenderar den parlamentariska församlingen i rekommendation 2273 (2024) att havsskyddet tas med i miljöstrategin och att människorättsaspekten inkluderas i den.

6. Uppföljning av medlemsåtagandena

lakttagandet av medlemsåtagandena i Europarådets medlemsländer övervakas av den parlamentariska församlingens granskningsutskott. Länder som i nuläget är föremål för granskning är Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Ungern, Moldavien, Polen, Serbien, Turkiet och Ukraina. Dessutom är Bulgarien, Montenegro och Nordmakedonien föremål för efterhandsgranskning. I rapporterna om dessa länder ges rekommendationer om vilka reformer som behövs för att få ländernas demokratiska funktioner att motsvara Europarådets standarder. Många länder har dragit nytta av denna process, men allt oftare upplevs granskningsrapporten som ett straff, och rekommendationerna i den verkställs inte alltid. Redan längden på granskningen visar att också medlemsländerna bör förbinda sig mycket starkare till granskningsprocessen.

I granskningsutskottets årsrapport *The progress of the Assembly's monitoring procedure (January–December 2023)* (dok. 15893) konstateras att det både i de elva länder som är föremål för granskning och i de tre länder som är föremål för eftergranskning har gjorts vissa framsteg, men att utvecklingen också delvis har gått åt fel håll. Anhopningen av ärenden efter pandemin och utmaningarna som har att göra med den stora omsättningen av rapportörer har en negativ inverkan på granskningsutskottets verksamhet. I resolution 2534 (2024) konstateras det att man genom granskningsrapporterna kan identifiera en oroväckande utveckling i målländerna men att granskningsutskottet inte har tillräckligt starka verktyg för att stoppa utvecklingen. Dessa verktyg måste utvecklas under de kommande åren.

6.1. Albanien

Albanien har varit föremål för granskning ända sedan landet anslöt sig till organisationen 1995. I rapporten *The honouring of obligations and commitments by Albania* (dok. 15939) utvärderas landets framsteg i fråga om de demokratiska institutionerna, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna. Trots att det fortfarande finns utmaningar har Albanien lyckats genomföra flera reformer som stöder medlemsåtagandena. I resolution 2544 (2024) lyfts det fram att Albanien till exempel har stärkt rättsväsendets oberoende och effektiviserat rättskipningen. Dessutom har landet satsat på åtgärder mot korruption och bekämpat organiserad brottslighet. Att landet också eventuellt kan bli medlem i EU har bidragit till dessa reformer. Den parlamentariska församlingen beslutar att avsluta granskningen för Albanien del och göra landet till föremål för efterhandsgranskning. I beslutet påpekas dock att om Albanien inte försöker avhjälpa de brister som den parlamentariska församlingen påtalat, kan landet åter bli föremål för granskning.

6.2. Armenien

Granskningsutskottet har följt upp hur Armenien genomför sina medlemsåtaganden ända sedan landet anslöt sig till Europarådet 2001. I rapporten *The honouring of obligations and commitments by Armenia* (dok. 15994), av den finska delegationens ordförande Kimmo Kiljunen och Boriana Åberg (Sverige, EPP), konstateras det att Armenien trots det svåra geopolitiska läget har kunnat fortsätta med sin reformpolitik. Kriget mot Azerbajdzjan i fjol och flyktingvågen till följd av det har inte rubbat det armeniska samhället. I resolution 2560 (2024) får Armenien beröm för att landet har lyckats ordna flera val utan större störningar. Den parlamentariska församlingen anser dock att det är oroväckande att Armenien inte har genomfört samtliga rekommendationer som Europarådet gett. Lagreformerna har inte förbättrat relationerna mellan oppositionen och regeringen. Polariseringen som splittrar samhället måste åtgärdas genom att stärka dialogen och undvika onödiga provokationer. Även om utvecklingen av rättssystemet går i rätt riktning måste rättsväsendets oberoende stärkas ytterligare. Armeniens insatser för att bekämpa korruption får beröm. Den parlamentariska församlingen beslutar att fortsätta granskningen av Armenien och lägger i fortsättningen särskild tonvikt vid uppföljningen av hur lagstiftningsreformerna genomförs.

6.3. Azerbajdzjan

När Azerbajdzjan anslöt sig till Europarådet 2001 åtog landet sig att uppfylla sina medlemsåtaganden. Det förekommer dock fortfarande flera betydande brister i Azerbajdzjans verksamhet när det gäller ordnandet av fria val samt maktfördelningen och rättssystemets funktion och oberoende. Även flera domar som meddelats av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna vittnar om detta. Trots att den parlamentariska församlingen har antagit flera resolutioner om Azerbajdzjan under årens lopp har den inte behandlat någon granskningsrapport om Azerbajdzjan sedan 2017. Pandemin, valet och striderna i Nagorno-Karabach mellan Azerbajdzjan och Armenien har fördröjt rapporteringen. Avsikten var att den rapport som granskningsutskottet godkänt skulle föreläggas den parlamentariska församlingen i januari 2024, men tillkännagivandet om presidentvalet i februari 2024 fördröjde behandlingen av rapporten ytterligare.

Till den parlamentariska församlingens granskningsprocess hör så kallade fact finding-besök och att den parlamentariska församlingen blir inbjuden till målländerna som valobservatör. Azerbajdzjan har upppepade gånger förhindrat den parlamentariska församlingens rapportörer att resa in i landet eller begränsat deras verksamhet där. Azerbajdzjan bjöd inte heller in den parlamentariska församlingen som valobservatör i presidentvalet, trots att till exempel Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) och OSSE:s parlamentariska församling fick en inbjudan. Av dessa skäl föreslog Frank Schwabe (Tyskland, SOC) vid januarsessionen att Azerbajdzjans fullmakter skulle förkastas. Fullmakterna kan avslås antingen på stadgegrunder, varvid ärendet behandlas i stadgeutskottet, eller på faktagrunder, varvid ärendet behandlas i granskningsutskottet. I rapporten *Challenge, on substantive grounds, of the still unratified credentials of the parliamentary delegation of Azerbaijan* (dok. 15899) konstateras det att fullmakterna kan avslås på faktagrunder. Rapporten hänvisar bland annat till att den politiska förföljelsen och antalet politiska fångar har ökat och att Azerbajdzjan i praktiken drev 100 000 armenier på flykt efter kriget i Nagorno-Karabach. Att fullmakterna förkastas på faktagrunder innebär att landet som berörs inte får sända en delegation till den parlamentariska församlingen under året i fråga. Om det hålls val i landet, kan fullmakterna för den nya delegationen uppvisas enligt stadgarna. Den parlamentariska församlingen beslutade med rösterna 76–10–0 att godkänna resolution 2527 (2024) och därmed förkasta Azerbajdzjans fullmakter. Genast efter beslutet hotade ordföranden för den azerbajdzjanska delegationen att landet skulle lämna hela organisationen. Det har ännu inte skett och Azerbajdzjan deltar fortfarande i regeringssidans verksamhet. Delegationen har möjlighet att på nytt visa upp sin fullmakt vid januarsessionen 2025.

I augusti 2024 utsåg Azerbajdzjan alla de medlemmar i den parlamentariska församlingen som röstade för att förkasta fullmakterna till persona non grata, dvs. i praktiken fick de inreseförbud. Förbudet gäller tre ersättare i Finlands delegation i Europarådet: Tuula Haatainen, Petri Honkonen och Anna-Kristiina Mikkonen. Delegationens ordförande Miapetra Kumpula-Natri, som blev vald i oktober, undertecknade ett gemensamt brev som hade upprättats av ordförandena för de nordiska och baltiska ländernas delegationer i Europarådet. Brevet som tillkännagav situationen sändes till de egna ländernas utrikesministrar och till de nationella delegationerna som deltog i klimatkonferensen i Baku.

Under året hördes också enskilda kritiska röster mot den parlamentariska församlingens beslut eftersom det försvagar möjligheterna till dialog med de azerbajdzjanska parlamentarikerna. Oron över människorättsläget i landet är stor. Vid sessionen i oktober fördes en aktuell debatt under rubriken *Deteriorating situation of human rights, rule of law and democracy in Azerbaijan*. Lise Christoffersen (Norge, SOC), som höll öppningsanförandet, konstaterade att Azerbajdzjans ovilja att samarbeta med den parlamentariska församlingen framhävdes i beslutet att inte bjuda in den parlamentariska församlingens observatörer till det tidigarelagda parlamentsvalet den 1 september 2024. Rapporter om valet från andra observatörer är oroväckande eftersom det begränsade rättsliga och politiska klimatet inte möjliggjorde ett genuint fritt val med riktig konkurrens. Samtidigt har situationen för människorättsförsvarare och personer som är av

annan åsikt än regimen försämrats ytterligare i landet. Totalt journalister sitter fängslade. Mottagaren av Europarådets människorättspris Anar Mammadli, som redan tidigare hade frigivits, har häktats på nytt. De azerbajdzjanska myndigheterna har inte samarbetat med Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT), och CPT lämnade därför ett sällsynt offentligt uttalande den 3 juli 2024 och beslutade offentliggöra sin landrapport från 2022. Normalt publiceras landrapporter endast på begäran av det land som är föremål för granskningen.

6.4. Bosnien och Hercegovina

De inrikespolitiska meningsskiljaktigheterna har fördröjt uppfyllandet av åtagandena för Bosnien och Hercegovina, som blev medlem 2002. Också ansökan om medlemskap i Europeiska unionen som lämnades in 2016 har lagts på is av samma orsaker. I rapporten *The honouring of obligations and commitments by Bosnia and Herzegovina* (dok. 16039) behandlas situationen under de senaste åren. Regeringsförhandlingarna efter valet i oktober 2022 avbröts tills EU meddelade att förhandlingar om medlemskap skulle inledas med Bosnien och Hercegovina om landet lyckas göra betydande framsteg i åtta av de fjorton förhandlingskapitel som fortfarande är öppna. Detta skapade ett så starkt incitament för landet att saker och ting började framskrida i rekordfart och EU-kommissionen inledde anslutningsförhandlingarna den 22 mars 2022. I resolution 2574 (2024) konstateras det dock att det trots framstegen fortfarande finns mycket kvar att göra. Bosnien och Hercegovina måste ändra sin vallagstiftning i enlighet med Europadomstolens beslut från 2009 i målet Sejdić och Finci mot Bosnien och Hercegovina. Dessutom måste landets myndigheter reformeras, rättsväsendets oberoende säkerställas och satsningar genomföras för att bekämpa korruption. Det förekommer också fortfarande utmaningar när det gäller mediernas öppenhet. Bosnien och Hercegovina måste ytterligare stärka jämlikheten och komma överens om en gemensam läroplan samt ingripa i hatretorik. Granskningsprocessen i Bosnien och Hercegovina fortsätter.

6.5. Georgien

Det försämrade politiska läget i Georgien väckte oro hos den parlamentariska församlingen under året. Det kontroversiella lagförslaget om utländska agenter ledde till omfattande protester. Flera internationella organisationer och statsföreträdare uttryckte sin oro över lagförslaget och dess konsekvenser för tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna. Det ordnades en aktuell debatt om detta vid ständiga utskottets möte i Vilnius i Litauen den 24 maj 2024. Georgiens talman Šalva Papuašvili, som inledde debatten, försvarade lagen genom att konstatera att syftet med den är att ingripa i verksamhet som syftar till att destabilisera landet. Han ansåg inte att lagen skulle strida mot åtagandena om mänskliga rättigheter. En sakkunnig från Venedigkommissionen som talade vid evenemanget var av annan åsikt. Venedigkommissionens sakkunniga hänvisade till kommissionens utlåtande, enligt vilket lagen godkändes utan tillräckliga konsultationer. Processen var inte öppen. Venedigkommissionen ser flera problem i lagförslaget och konstaterar att det inte är förenligt med Georgiens åtaganden om mänskliga rättigheter eller internationella standarder. För närvarande inverkar lagförslaget negativt på föreningsrätten och yttrandefriheten, rätten till integritet, rätten att delta i offentlig debatt och förbudet mot diskriminering. Parlamentarikerna uttryckte sin oro över landets utveckling och ansåg att lagförslaget utgjorde ett hinder för Georgiens europeiska integration. Medlemmarna i ständiga kommittén uppmanade det regerande partiet Georgiens dröm att överväga andra sätt att ta itu med dessa farhågor samt att agera öppet och i samråd med alla parter.

Ständiga kommittén föreslog vid sitt möte att det skulle utarbetas en rapport om situationen i Georgien. Den behandlades vid en prioriterad debatt under sessionen i juni. Rapporten *Challenges to democracy in Georgia* (dok. 16018) lyfter fram den parlamentariska församlingens djupa oro över Georgiens utveckling och engagemang i den regelbaserade världsordningen och den euroatlantiska integrationen. Lagen om utländska agenter och det sätt på vilket den antogs i Georgiens parlament är inte förenlig med europeiska standarder för demokrati och mänskliga rättigheter. Därför föreslår den parlamentariska församlingen i

resolution 2561 (2024) att lagen upphävs. Dessutom fördöms myndigheternas användning av maktmedel mot demonstranter och åtgärder mot det civila samhället och journalister. Åtgärderna är inte förenliga med ett demokratiskt samhälle. Redan i granskningsrapporten 2022 fästes uppmärksamhet vid att myndigheterna gjorde godtyckliga arresteringar för att tysta ner motståndare. Utvecklingen i Georgien måste betraktas som en helhet och den parlamentariska församlingen fäster därför uppmärksamhet vid det kommande parlamentsvalet. De senaste ändringarna i vallagstiftningen ger det styrande partiet många friheter.

I Georgien hölls parlamentsval den 26 oktober 2024. Den parlamentariska församlingen sände på förhand en delegation (*Pre-electoral Mission*) till Georgien i september och övervakade valet tillsammans med OSSE:s parlamentariska församling och Europaparlamentet. Anna-Kristiina Mikkonen, ersättare i Finlands delegation i Europarådet, deltog i valobservationen. Parlamentsvalet, där det ansågs råda riktig konkurrens, ordnades i en situation där det styrande partiet hade ett starkt försprång, de nya lagändringarna hade orsakat spänningar i samhället och väljarna utsattes för påtryckningar. Valförrättningen förflöt tekniskt väl, men på valdagen rapporterades flera problem på röstningsställena, såsom skrämmande av väljarna. Enligt officiella resultat fick det styrande partiet Georgiens dröm 53,93 procent av rösterna. Valdeltagandet var 58,94 procent. Oppositionen meddelade genast efter att valresultatet blivit klart att den motsatte sig resultatet och bojkottade parlamentet. President Salome Zurbisvili förklarade valet olagligt. Därefter utsåg det styrande partiet Mikheil Kavelasvili till Georgiens nye president. Den parlamentariska församlingen påminner Georgien om sina skyldigheter som medlem i Europarådet och om Reykjavikprinciperna för demokrati, där man förbinder sig att stärka demokratin genom god förvaltning och genom att ordna fria och rättvisa val.

6.6. Moldavien

Moldavien, som kallats Europas fattigaste land, anslöt sig till Europarådet 1995. Landet har varit föremål för granskning sedan dess. Moldaviens senaste granskningsrapport godkändes 2023, men under berättelseåret ordnades presidentval i Moldavien. Moldaviens utrikesminister och vice premiärminister Mihail Popșoi, som talade till den parlamentariska församlingen vid aprilsessionen, berättade om Rysslands kontinuerliga försök att rubba det moldaviska samhället genom ett flertal kampanjer för hybridpåverkan och desinformation, vilket kan påverka valet i oktober. Han tackade Europarådet för dess stöd till en positiv demokratiutveckling i landet och visade sitt starka stöd till Ukraina. Han uttryckte också sin allvarliga oro över det försämrade människorättsläget i Transnistrien och hoppades att Ryssland skulle ställas till svars för sina handlingar. Utrikesministern bekräftade Moldaviens stöd för fredsprocessen i Transnistrien och beklagade att 5+2-förhandlingarna för närvarande är lagda på is.

Presidentvalet i Moldavien hölls den 20 oktober 2024. Samtidigt röstade man också om huruvida folkets önskan om EU-medlemskap ska tas in i grundlagen. Landets västsinnade president Maia Sandu vann valet när hon fick 55,33 procent av rösterna i den andra valomgången den 3 november 2024. Motkandidaten var den rysksinnade Alexandr Stoianoglo, som fick 44,67 procent av rösterna. Valdeltagandet var 54 procent, vilket ansågs vara rätt högt. Ryssland anklagades för omfattande hybridpåverkan i samband med valet. Trots att förhållandena var svåra var valet välordnat och yttrandefriheten, föreningsfriheten och mötesfriheten respekterades allmänt. Vallagen, som stiftades 2022, skapade ramar för att ordna ett demokratiskt presidentval. Däremot konstaterades det brister i den rättsliga ramen för folkomröstningen; det finns till exempel inga bestämmelser om de offentliga myndigheternas opartiskhet. Kandidaterna fick bedriva kampanj fritt, men den sittande presidenten hade ett bättre utgångsläge än de andra kandidaterna. Vid vallokalerna upptäcktes enskilda brister, men den allmänna bilden av valet var positiv. Petri Honkonen, ersättare i Finlands delegation, deltog i valobservationen.

7. Förbindelser med främmande makter

Situationen i Europarådets närområden påverkar också rådets medlemsländer. Därför diskuterar den parlamentariska församlingen ofta oroligheterna i närområdena och hur de påverkar människor och samhällen. En stor fråga under 2024 var Kosovos ansökan om medlemskap i Europarådet. Kriget mellan Israel och Palestina samt Irans krigshandlingar mot Israel har väckt stor oro för att situationen i Mellanöstern ska eskalera. Det allvarliga människorättsläget i Iran har också gett anledning till rapportering.

Det demokratipartnerskapsprogram som inrättades 2009 gör det möjligt att följa upp de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsprincipen också i länder som inte är medlemmar i Europarådet. Status som demokratipartner har beviljats Jordanien, Kirgizistan, Marocko och den palestinska nationalförsamlingen. Av dessa länder deltar särskilt Marocko aktivt i den parlamentariska församlingens verksamhet, både vid sessioner och i utskott.

7.1. Kosovo

Kosovo ansökte om medlemskap i Europarådet den 12 maj 2022. I enlighet med ministerkommitténs beslut från 1951 ska ministerkommittén begära yttrande av den parlamentariska församlingen innan den fattar beslut om medlemskap i organisationen. Ett utkast till yttrande som politiska kommittén berett behandlades vid sessionen i april. Före behandlingen vid sessionen fick Finlands delegation i Europarådet ett brev från Serbiens delegation i Europarådet, där man framförde orsaker till att förhindra Kosovos medlemskap. Finland stöder Kosovos självständighet och medlemskap i Europarådet.

I rapporten *Application by Kosovo* for membership of the Council of Europe* (dok. 15958) konstateras det att utvecklingen i Kosovo på många sätt har varit positiv under de senaste åren. Särskilt betydande är beslutet att verkställa författningsdomstolens beslut från 2016 om klostret Visoki Dečani. I yttrande 302 (2024) rekommenderas ministerkommittén att ansluta Kosovo till Europarådet och ge Kosovo tre platser i den parlamentariska församlingen. Kosovos medlemskap i Europarådet bör betraktas separat från erkännandet av Kosovos självständighet. Kosovos medlemskap skulle stärka de mänskliga rättigheterna i Kosovo och ge kosovanerna möjlighet att överklaga till Europadomstolen. Det skulle också stärka landets integration i Europa. Kosovo får rekommendationer om åtgärder för att ytterligare förbättra demokratin, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna i landet. Kosovo är kapabelt och villigt att uppfylla kraven på medlemskap i Europarådets stadga (*Statute of the Council of Europe*). Yttrandet antogs med rösterna 131–29–11.

Trots det mycket tydliga beslutet om medlemskap i den parlamentariska församlingen har ministerkommittén fortfarande inte godkänt Kosovo som medlem i Europarådet. Det har att göra med flera politiska orsaker och vissa medlemsstaters försiktighet i det svåra allmänpolitiska läget. Den parlamentariska församlingen utgår från att ärendet framskrider så snart som möjligt på det sätt som den parlamentariska församlingen önskar.

7.2. Läget i Mellanöstern

Den parlamentariska församlingen fördömer i rapporten *Recent developments in the Middle East: Hamas' terrorist attack on Israel and Israel's response* (dok. 15890) kraftigt Hamas angrepp mot Israel den 7 oktober 2023. Trots att församlingen erkänner Israels rätt till självförsvar konstaterar den också att Israels angrepp på Gaza har lett till tusentals palestinska civilas död, inre migration och förstörelse av infrastrukturen. Den parlamentariska församlingen konstaterar att de ständiga konflikterna i området inte upphör utan en tvåstatslösning och uppmanar till fortsatta fredsförhandlingar med fokus på en tvåstatslösning. Det behövs också ett permanent eldupphör i området och tillträdet för humanitärt bistånd måste säkerställas. Israel bör upphöra med att inrätta bosättningar. I resolution 2524 (2024) förutsätts det att de

palestinska myndigheterna förbinder sig att förhindra våld på sitt territorium. Europarådets medlemsländer bör stödja Israels insatser för att hjälpa personer som tagits gisslan och deras familjer samt stärka det humanitära biståndet till Gaza och stödja biståndsorganisationerna, stämpla Hamas som en terroristorganisation och ge sitt fulla diplomatiska stöd till en tvåstatslösning i området.

I rapporten *The situation in Iran and the protection of Iranian human rights defenders in Council of Europe member States* (dok. 16035) konstateras det att det i Iran har förekommit kraftiga protester mot den islamistiska regimen efter Jina Mahsa Amins död i september 2022. Regeringens försök att förtrycka iraniernas demonstrationer har varit ytterst grymma. I resolution 2570 (2024) efterlyses politiskt stöd till iranier som försvarar demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen i Iran. Den parlamentariska församlingen uppmanar de medlemsstater i Europarådet som är medlemmar i Internationella brottmålsdomstolen att överväga en ändring av stadgan för att fördöma könsrelaterat förtryck.

BILAGA 1 Finlands delegation 1.1–31.12.2024

ORDFÖRANDE

Kimmo KILJUNEN (sd) fram till 18.9.2024

Miapetra KUMPULA-NATRI (sd) fr.o.m. 18.9.2024

VICE ORDFÖRANDE

Aura SALLA (saml) fram till 4.4.2024

Saara-Sofia SIRÉN (saml) fr.o.m. 4.4.2024

MEDLEMMAR

Jarno LIMNELL (saml)

Mira NIEMINEN (saf)

Minna REIJONEN (saf)

ERSÄTTARE

Pauli AALTO-SETÄLÄ (saml)

Tuula HAATAINEN (sd)

Petri HONKONEN (cent)

Anna-Kristiina MIKKONEN (sd)

Mikko POLVINEN (saf) fram till 6.11.2024

Pekka AITTAKUMPU (saf) fr.o.m. 6.11.2024

SEKRETARIAT

Maria FAGERHOLM, råd för internationella ärenden, delegationens sekreterare

Emmi KUPIAINEN, sakkunnig i internationella frågor, delegationens biträdande sekreterare 10.1–30.6.2024

Venja HENNINGSEN, sakkunnig i internationella frågor, delegationens biträdande sekreterare 1.7.2024–

Katariina HUHTA, sekreterare vid internationella avdelningen, delegationens assistent

BILAGA 2 Delegationens medlemskap i utskotten och kommittéerna 1.1–31.12.2024

STÄNDIGA UTSKOTTET <i>STANDING COMMITTEE</i>	Kimmo KILJUNEN, medlem fram till 18.9.2024 Miapetra KUMPULA-NATRI, medlem, 18.9.2024–
POLITISKA UTSKOTTET <i>COMMITTEE ON POLITICAL AFFAIRS AND DEMOCRACY</i>	Kimmo KILJUNEN, medlem fram till 18.9.2024 Aura SALLA, ersättare fram till 4.4.2024 Miapetra KUMPULA-NATRI, medlem, 18.9.2024– Saara-Sofia SIRÉN, ersättare 4.4.2024–
<i>Sub-Committee on the Middle East and the Arab World</i>	
<i>Sub-Committee on External Relations</i>	Kimmo KILJUNEN, medlem fram till 18.9.2024
<i>Sub-Committee on the Western Balkans</i>	
UTSKOTTET FÖR JURIDISKA FRÅGOR OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER <i>COMMITTEE ON LEGAL AFFAIRS AND HUMAN RIGHTS</i>	Aura SALLA, medlem fram till 4.4.2024 Saara-Sofia SIRÉN, medlem 4.4.2024– Anna-Kristiina MIKKONEN, ersättare
<i>Sub-Committee on Human Rights</i>	
<i>Sub-Committee on the Implementation of Judgments of the European Court of Human Rights</i>	
<i>Sub-Committee on Artificial Intelligence and Human Rights</i>	
UTSKOTTET FÖR SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSFRÅGOR OCH HÅLLBAR UTVECKLING <i>COMMITTEE ON SOCIAL AFFAIRS, HEALTH AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT</i>	Minna REIJONEN, medlem Mira NIEMINEN, ersättare fram till 18.9.2024 Miapetra KUMPULA-NATRI, ersättare, 18.9.2024–
<i>Sub-Committee on the European Social Charter</i>	Minna REIJONEN, medlem
<i>Sub-Committee on Public Health and Sustainable Development</i>	Minna REIJONEN, medlem
<i>Sub-Committee on Children</i>	

<i>Sub-Committee on Europe Prize</i>	Minna REIJONEN, medlem
UTSKOTTET FÖR MIGRATION, FLYKTINGAR OCH FÖR- DRIVNA PERSONER <i>COMMITTEE ON MIGRATION, REFUGEES AND DISPLACED PERSONS</i>	Petri HONKONEN, medlem Mikko POLVINEN, ersättare fram till 6.11.2024 Pekka AITTAKUMPU, ersättare 6.11.2024–
<i>Sub-Committee on Refugee and Migrant Children and Young People</i>	Petri HONKONEN, medlem
<i>Sub-Committee on Diasporas and Integration</i>	Petri HONKONEN, medlem
<i>Sub-Committee on Migrant Smuggling and Trafficking in Human Beings</i>	
UTSKOTTET FÖR KULTUR, VETENSKAP, UTBILDNING OCH MEDIA <i>COMMITTEE ON CULTURE, SCIENCE, EDUCATION AND ME- DIA</i>	Jarno LIMNELL, medlem Pauli AALTO-SETÄLÄ, ersättare
<i>Sub-Committee on Media and Information Society</i>	Jarno LIMNELL, medlem Pauli AALTO-SETÄLÄ, ersättare
<i>Sub-Committee on Culture, Education and Democratic Val- ues</i>	
<i>Sub-Committee on Youth and the Society of the Future</i>	
UTSKOTTET FÖR JÄMSTÄLLDHET OCH ICKE-DISKRIMINE- RING <i>COMMITTEE ON EQUALITY AND NON-DISCRIMINATION</i>	Mira NIEMINEN, medlem Tuula HAATAINEN, ersättare
<i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	
<i>Sub-Committee on Disability, Multiple and Intersectional Discrimination</i>	Tuula HAATAINEN, medlem
<i>Sub-Committee on Gender Equality</i>	Tuula HAATAINEN, medlem
UTSKOTTET FÖR VAL AV DOMARE TILL EUROPADOMSTO- LEN <i>COMMITTEE ON THE ELECTION OF JUDGES TO THE EURO- PEAN COURT OF HUMAN RIGHTS</i>	Saara-Sofia SIRÉN, ersättare
UTSKOTTET FÖR PROCEDURFRÅGOR <i>COMMITTEE ON RULES OF PROCEDURE AND IMMUNITIES</i>	
UTSKOTTET FÖR GRANSKNING AV MEDLEMSLÄNDERNAS UPPFYLLANDE AV SINA ÅTAGANDEN (GRANSKNINGSUT- SKOTTET) <i>COMMITTEE ON HONOURING OF OBLIGATIONS AND COM- MITMENTS BY MEMBER STATES</i>	Kimmo KILJUNEN, medlem fram till 18.9.2024 Miapetra KUMPULA-NATRI, med- lem, 18.9.2024– Petri HONKONEN, medlem, 30.9.2024–
<i>Sub-Committee on Conflicts between Council of Europe Member States</i>	

PRESIDIET
BUREAU

*Församlingens ordförande och
vice ordförande, ordförande för
de politiska grupperna och ut-
skotten*

NÄTVERK

Network of Contact Parliamentarians for a Healthy Environment – Minna Reijonen, medlem 2023–

Parliamentary Network Women Free from Violence – Minna Reijonen, medlem 2024–

Parliamentary Network on the Children of Ukraine – Miapetra Kumpula-Natri, vice ordförande 2024–

BILAGA 3 Beslut av den parlamentariska församlingen i Europarådet 2024

3.1 Resolutioner

En resolution avser dels ett beslut av den parlamentariska församlingen i en fråga som den är behörig att genomföra, dels en ståndpunkt som den parlamentariska församlingen företräder och ensam är ansvarig för.

Resolution 2524 (2024)	Recent developments in the Middle East: Hamas' terrorist attack on Israel and Israel's response (dok. 15890)
Resolution 2525 (2024)	The theme of migration and asylum in election campaigns and its consequences on the reception of migrants and their rights (dok. 15832)
Resolution 2526 (2024)	Globalisation in times of crisis and war: the role of the OECD since the Russian Federation's aggression against Ukraine (dok. 15868)
Resolution 2527 (2024)	Challenge, on substantive grounds, of the still unratified credentials of the parliamentary delegation of Azerbaijan (dok. 15898)
Resolution 2528 (2024)	Allegations of systematic torture and inhuman or degrading treatment or punishment in places of detention in Europe (dok. 15880)
Resolution 2529 (2024)	Situation of the children of Ukraine (dok. 15902)
Resolution 2530 (2024)	A democratic future for Belarus (dok. 15892)
Resolution 2531 (2024)	Countering strategic lawsuits against public participation (SLAPPs): an imperative for a democratic society (dok. 15869)
Resolution 2532 (2024)	Guaranteeing media freedom and the safety of journalists: an obligation of member states (dok. 15891)
Resolution 2533 (2024)	Child abuse in institutions in Europe (dok. 15889)
Resolution 2534 (2024)	The progress of the Assembly's monitoring procedure (January–December 2023) (dok. 15893)
Resolution 2535 (2024)	The right to freedom of information: ensuring access to historical documents (dok. 15929)
Resolution 2536 (2024)	Precarious and irregular work situations of migrant seasonal and domestic workers (dok. 15930)
Resolution 2537 (2024)	Relationship between the parliamentary majority and the opposition in a democracy (dok. 15946)
Resolution 2538 (2024)	Promoting the revised Code of Good Practice on Referendums (dok. 15940)
Resolution 2539 (2024)	Support for the reconstruction of Ukraine (dok. 15932)
Resolution 2540 (2024)	Alexei Navalny's death and the need to counter Vladimir Putin's totalitarian regime and its war on democracy (dok. 15966)
Resolution 2541 (2024)	The arbitrary detention of Vladimir Kara-Murza and the systematic persecution of anti-war protesters in the Russian Federation and Belarus (dok. 15967)
Resolution 2542 (2024)	Sanctions against persons on the "Kara-Murza list" (dok. 15939)
Resolution 2543 (2024)	Freedom of expression and assembly of LGBTI people in Europe (dok. 15953)
Resolution 2544 (2024)	The honouring of obligations and commitments by Albania (dok. 15950)
Resolution 2545 (2024)	Mainstreaming the human right to safe, clean, healthy and sustainable environment with the Reykjavik process (dok. 15955)

Resolution 2546 (2024)	Towards Council of Europe strategies for healthy seas and oceans to counter the climate crisis (dok. 15956)
Resolution 2547 (2024)	Protection of children against online violence (dok. 15954)
Resolution 2548 (2024)	Children in the world of work: eradicating harmful child labour (dok. 15982)
Resolution 2549 (2024)	Cultural heritage and climate change (dok. 15926)
Resolution 2550 (2024)	Quality education for children with special education needs: challenges of the pandemic, war and digitalisation (dok. 15984)
Resolution 2551 (2024)	Modification of various provisions of the Assembly's Rules of Procedure (dok.15996)
Resolution 2552 (2024)	Strengthening democracy through participatory and deliberative process (dok. 16001)
Resolution 2553 (2024)	Strengthening the youth perspective in the work of the Parliamentary Assembly (dok. 15871)
Resolution 2554 (2024)	Protecting women human rights defenders in Europe (dok. 15993)
Resolution 2555 (2024)	Ensuring human rights-compliant asylum procedures (dok. 15997)
Resolution 2556 (2024)	Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine (dok. 15998)
Resolution 2557 (2024)	The role of sanctions in countering the Russian Federation's war of aggression against Ukraine (dok. 16000)
Resolution 2558 (2024)	Countering the erasure of cultural identity in war and peace (dok. 16003)
Resolution 2559 (2024)	Reparation and reconciliation processes to overcome past conflicts and build a common peaceful future: the question of just and equal redress (dok. 15933)
Resolution 2560 (2024)	The honouring of obligations and commitments by Armenia (dok. 15994)
Resolution 2561 (2024)	Challenges to democracy in Georgia (dok. 16018)
Resolution 2562 (2024)	An urgent call to Europe and its partners: envisioning immediate and long-term policy solutions in support of the displaced people of Ukraine (dok. 16002)
Resolution 2563 (2024)	Call for Varosha's return to its lawful inhabitants (dok. 16003)
Resolution 2564 (2024)	Post-conflict time: defusing ticking time bombs for a safe return of displaced populations (dok. 15995)
Resolution 2565 (2024)	Safeguarding human rights for future generations (dok. 15999)
Resolution 2566 (2024)	The Council of Europe Development Bank: implementing the Reykjavik Declaration (dok. 16042)
Resolution 2567 (2024)	Propaganda and freedom of information in Europe (dok. 16034)
Resolution 2568 (2024)	A shared European approach to address migrant smuggling (dok. 16032)
Resolution 2569 (2024)	Missing migrants, refugees and asylum seekers – A call to clarify their fate (dok. 16037)
Resolution 2570 (2024)	The situation in Iran and the protection of Iranian human rights defenders in Council of Europe member States (dok. 16035)
Resolution 2571 (2024)	The detention and conviction of Julian Assange and their chilling effects on human rights (dok. 16040)
Resolution 2572 (2024)	Request for waiver of the immunity of Mr Marcin Romanowski (dok. 16053)

Resolution 2573 (2024)	Missing persons, prisoners of war and civilians in captivity as a result of the war aggression of the Russian Federation against Ukraine (dok. 16050)
Resolution 2574 (2024)	The honouring of obligations and commitments by Bosnia and Herzegovina (dok. 16039)
Resolution 2575 (2024)	Commemorating the 90 th anniversary of the Holodomor – Ukraine once again faces the threat of genocide (dok. 16028)
Resolution 2576 (2024)	Preventing and combating violence and discrimination against lesbian, bisexual and queer women in Europe (dok. 16034)
Resolution 2577 (2024)	Guaranteeing the human right to food (dok. 16041)
Resolution 2578 (2024)	Risks and opportunities of the metaverse (dok. 16031)
Resolution 2579 (2024)	Civil society and the Parliamentary Assembly: towards greater transparency and engagement (dok. 16067)

3.2 Rekommendationer

Med rekommendation avses ett förslag som den parlamentariska församlingen lägger fram inför ministerkommittén och vars genomförande inte hör till den parlamentariska församlingen utan till regeringarna.

Rekommendation 2265 (2024)	Situation of the children of Ukraine (dok. 15901)
Rekommendation 2266 (2024)	A democratic future for Belarus (dok. 15892)
Rekommendation 2267 (2024)	Countering strategic lawsuits against public participation (SLAPPs): an imperative for a democratic society (dok. 15869)
Rekommendation 2268 (2024)	Guaranteeing media freedom and the safety of journalists: an obligation of member states (dok. 15891)
Rekommendation 2269 (2024)	Child abuse in institutions in Europe (dok. 15889)
Rekommendation 2270 (2024)	The right to freedom of information: ensuring access to historical documents (dok. 15929)
Rekommendation 2271 (2024)	Support for the reconstruction of Ukraine (dok. 157932)
Rekommendation 2272 (2024)	Mainstreaming the human right to safe, clean, healthy and sustainable environment with the Reykjavik process (dok. 15955)
Rekommendation 2273 (2024)	Towards Council of Europe strategies for healthy seas and oceans to counter the climate crisis (dok. 15956)
Rekommendation 2274 (2024)	The protection of children against online violence (dok. 15954)
Rekommendation 2275 (2024)	Ending the detention of “socially maladjusted” persons (dok. 15983)
Rekommendation 2276 (2024)	Children in the world of work: eradicating harmful child labour (dok. 15982)
Rekommendation 2277 (2024)	Cultural heritage and climate change (dok. 15926)
Rekommendation 2278 (2024)	Quality education for children with special educational needs: challenges of the pandemic, war and digitalisation (dok. 15984)
Rekommendation 2279 (2024)	Legal and human rights aspects of the Russian Federation’s aggression against Ukraine (dok. 15998)
Rekommendation 2280 (2024)	Countering the erasure of cultural identity in war and peace (dok. 16003)
Rekommendation 2281 (2024)	Reparation and reconciliation processes to overcome past conflicts and build a common peaceful future: the question of just and equal redress (dok. 15933)
Rekommendation 2282 (2024)	The Council of Europe Development Bank: implementing the Reykjavik Declaration (dok. 16042)
Rekommendation 2283 (2024)	A shared European approach to address migrant smuggling

- Rekommendation 2284 (2024) Missing migrants, refugees and asylum seekers – A call to clarify their fate (dok. 16073)
- Rekommendation 2285 (29024) Missing persons, prisoners of war and civilians in captivity as a result of the war of aggression of the Russian Federation against Ukraine (dok. 16050)
- Rekommendation 2286 (2024) Guaranteeing the human right to food (dok. 16041)
- Rekommendation 2287 (2024) Civil society and the Parliamentary Assembly: towards greater transparency and engagement (dok. 16067)

3.3 Yttranden

Minsterkommittén ska begära yttrande av den parlamentariska församlingen i frågor som gäller medlemskap och godkännande av konventioner.

- Yttrande 302 (2024) Application by Kosovo* for membership of the Council of Europe (dok. 15958)
- Yttrande 303 (2024) Draft Framework Convention on Artificial Intelligence, Human Rights, Democracy and the Rule of Law (dok. 15971)

BILAGA 4 Gästtalare vid Europarådets parlamentariska församling och ständiga utskottet 2024

Statliga gäster

Níkos CHRISTODOULÍDIS, Cyperns president	23.1.2024
Jakov MILATOVIĆ, Montenegros president	23.1.2024
Daniel RISCH, Liechtensteins premiärminister	24.1.2024
Dominique HASLER*, Liechtensteins utrikes-, utbildnings- och idrottsminister	25.1.2024
Dominique HASLER*, Liechtensteins utrikes-, utbildnings- och idrottsminister	17.4.2024
Guðni Th. Jóhannesson, Islands president	24.6.2024
Guðmundur Ingi Guðbrandsson, Islands social- och arbetsminister	24.6.2024
Gabrielius Landsbergis*, Litauens utrikesminister	25.6.2024
Gabrielius Landsbergis*, Litauens utrikesminister	2.10.2024
Gérard Larcher, ordförande för senaten i Luxemburg	7.3.2024
Viktorija Čmilytė-Nielsen, talman i Lettlands parlament	24.5.2024
Vytautas Landsbergis, Republiken Litauens första statschef efter nygrundande	24.5.2024
Svetlana Tichanovskaja, oppositionsledare i Belarus	24.5.2024
Claude Wiseler, ordförande för representanthuset i Luxemburg	28.11.2024

* *Ministerkommitténs ordförande*

Företrädare för internationella organisationer och det civila samhället

Dunja Mijatović, Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter	22.1.2024
Mathias Cormann, generalsekreterare för OECD	24.1.2024
Olena Volodymyrivna Zelenska, Ukrainas första dam	25.1.2024
Svjatlana Tichanovskaja, oppositionsledaren i Belarus	25.1.2024
Mihail Popșoi, Moldaviens vice premiärminister och utrikesminister	15.4.2024
Ruslan Stefantjuk, talman i Ukrainas parlament	16.4.2024
Jevgenija Kara-Murza	17.4.2024
Arvprins Alois av Liechtenstein	18.4.2024
Wolfgang Sobotka, talman i det österrikiska parlamentet	24.6.2024
Marharyta Voryh'ava, vice ordförande, Advisory Council on Youth	25.6.2024
Volker Türk, FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter	25.6.2024
Michael O'Flaherty, Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter	26.6.2024
Vladimir Kara-Murza, mottagaren av Václav Havel-priset 2022	30.9.2024
Carlo Monticelli, guvernör för Europarådets utvecklingsbank	30.9.2024
Michael O'Flaherty, Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter	1.10.2024
Timčo Mucunski, Nordmakedoniens utrikes- och utrikeshandelsminister	3.10.2024

BILAGA 5 Europarådets medlemsstater

Stiftande medlemmar (1949)

Belgien		6.11.1990	Ungern
Danmark		26.11.1991	Polen
Frankrike		7.5.1992	Bulgarien
Irland		14.5.1993	Estland
Italien		14.5.1993	Litauen
Norge		14.5.1993	Slovenien
Luxemburg		30.6.1993	Tjeckien
Nederländerna		30.6.1993	Slovakien
Sverige		7.10.1993	Rumänien
Storbritannien		10.11.1994	Andorra
		10.2.1995	Lettland
9.8.1949	Grekland	13.7.1995	Albanien
7.3.1950	Island	13.7.1995	Moldavien
13.4.1950	Turkiet	9.11.1995	Ukraina
13.7.1950	Tyskland	9.11.1995	Makedonien
16.4.1956	Österrike	6.11.1996	Kroatien
24.5.1961	Cypern	27.4.1999	Georgien
6.5.1963	Schweiz	25.1.2001	Armenien
29.4.1965	Malta	25.1.2001	Azerbajdzjan
22.9.1976	Portugal	24.4.2002	Bosnien och Hercegovina
24.11.1977	Spanien	3.4.2003	Serbien och Montenegro
23.11.1978	Liechtenstein	6.10.2004	Monaco
16.11.1988	San Marino	6.6.2006	Serbien
5.5.1989	Finland	11.5.2007	Montenegro

Ryssland uteslöts ur organisationen 16.3.2022.

OBSERVATÖRER I EUROPARÅDETS MINISTERKOMMITTÉ

7.3.1970	Heliga stolen
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japan
1.12.1999	Mexiko

OBSERVATÖRER I EUROPARÅDETS PARLAMENTARISKA FÖRSAMLING

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11.1999	Mexiko

Finlands delegation i Europarådet
FIN-00102 Riksdagen
tfn +358 9 4321
www.riksdagen.fi
fornamn.efternamn@riksdagen.fi

Europarådets parlamentariska församling
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg
pace.coe.int/en
www.coe.int

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

